

İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**İSTANBUL'DA YAPI CEPHELERİNİN İÇ MEKAN ile DIŞ ÇEVRE ARASINDA BİR
DURUM OLARAK İRDELENMESİ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Ozan BAYRAKTUTAN**

**Anabilim Dalı: Mimarlık
Programı: Mimari Tasarım**

NİSAN 2006

**İSTANBUL'DA YAPI CEPHELERİNİN İÇ MEKAN ile DIŞ ÇEVRE ARASINDA BİR
DURUM OLARAK İRDELENMESİ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Ozan BAYRAKTUTAN
0309030001**

**Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 21 Nisan 2006
Tezin Savunulduğu Tarih : 21 Nisan 2006**

**Tez Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Esra FİDANOĞLU
Diğer Jüri Üyeleri : Prof. Mustafa DEMİRKAN
Prof. Dr. Günkut UYSAL**

NİSAN 2006

İÇİNDEKİLER

ÖZET	v
İNGİLİZCE ÖZET	vi
TEŞEKKÜR	vii
1. GİRİŞ	1
2. İÇ MEKAN ile DIŞ ÇEVRE İLİŞKİSİ BAĞLAMINDA CEPHE ve KENT	2
2.1. İç Mekan ile Dış Çevre Arasında Mekan Olarak Cephe	3
2.2. Antik Kentten Günümüze İç Mekan ile Dış Çevre İlişkisi	4
2.3. Sonuç	23
3. İSTANBUL' DA İÇ MEKAN ile DIŞ ÇEVRE İLİŞKİSİ	24
3.1. İstanbul Metropolü	25
3.2. Kent Okuma Çalışması Kapsamı ve Yöntemi	25
3.3. Örnekler	27
3.3.1. DIŞ ÇEVRENİN EYLEM BAĞLAMINDA YENİ BİR İÇ MEKAN ÜRETİMESİ	28
3.3.1.1. MEKAN 1 Beşiktaş / Beşiktaş araç köprüsü altı	28
3.3.1.2. MEKAN 2 Beşiktaş / Beşiktaş cumartesi pazarı	29
3.3.1.3. MEKAN 3 Beşiktaş / Beşiktaş Teknosa mağazası önündeki çay içme mekanı	30
3.3.2. İÇ MEKANIN EYLEM BAĞLAMINDA DIŞ ÇEVREDEN KOPMASI	31
3.3.2.1. MEKAN 4 Beykoz / Acarkent villaları	31
3.3.2.2. MEKAN 5 Nişantaşı / Teşvikiye yokuşundaki apartman blokları	32
3.3.3. İÇ MEKANIN EYLEM BAĞLAMINDA DIŞ ÇEVREDE SÜRDÜRÜLMESİ	33
3.3.3.1. MEKAN 6 Beşiktaş / İhlamurdere caddesinde market	33
3.3.3.2. MEKAN 7 Ortaköy / Sahil yoluna gözleme salonu	34
3.3.3.3. MEKAN 8 Ortaköy / Ortaköy meydanında kumpir dükkanları	35
3.3.3.4. MEKAN 9 Beşiktaş / Beşiktaş çarşısında terlik mağazası	36
3.3.4. İÇ MEKAN ile DIŞ ÇEVRENİN EYLEM BAĞLAMINDA GEÇİCİ OLARAK KESİŞMESİ	37
3.3.4.1. MEKAN 10 Beşiktaş / Otobüs durağı	37
3.3.4.2. MEKAN 11 Beşiktaş / Beşiktaş sahilinde vapur iskelesi	38
3.3.4.3. MEKAN 12 Beyoğlu / Telefon kulübeleri	39

3.3.4.4. MEKAN 13 Beşiktaş / Beşiktaş-Üsküdar motor iskelesi önündeki bilet gişeleri	40
3.3.5. İÇ MEKANIN ANLAM BAĞLAMINDA DIŞ ÇEVREDE SÜRDÜRÜLMESİ	41
3.3.5.1. MEKAN 14 Ataköy / E5 otoyolu üzerinde İstanbul Kültür Üniversitesi	41
3.3.5.2. MEKAN 15 Beyoğlu/ Sıraselviler caddesinde Çin lokantası	42
3.3.5.3 MEKAN 16 Ataköy / E5 otoyolu üzerinde Marka& Marka elbise satış mağazaları	43
3.3.5.4. MEKAN 17 Beşiktaş / Köyiçi caddesinde kitap evi	44
3.3.6. İÇ MEKANIN ANLAM BAĞLAMINDA DIŞ ÇEVREDEN KOPMASI	45
3.3.6.1. MEKAN 18 Beşiktaş / İhlamurdere caddesinde halı mağazası	45
3.3.6.2. MEKAN 19 Üsküdar / Ortaçağ yapısını hatırlatan market	46
3.3.7. DÜŞEYDE PROGRAM BAĞLAMINDA FARKLILAŞAN İÇ MEKANIN, DIŞ ÇEVREDE ANLAM BAĞLAMINDA SÜRDÜRÜLMESİ	47
3.3.7.1. MEKAN 20 Nişantaşı / Teşvikiye yokuşunda cami ve dükkanlar	47
3.3.7.2. MEKAN 21 Beyoğlu / İstiklal caddesinde AFM binası	48
3.3.8. İÇ MEKANIN KÜTLE BAĞLAMINDA DIŞ ÇEVREDE SÜRDÜRÜLMESİ	49
3.3.8.1. MEKAN 22 Levent / Metrocity alışveriş merkezi	49
4. SONUÇ	50
SONSÖZ	51
KAYNAKLAR	52
ÖZGEÇMİŞ	54

İSTANBUL'DA YAPI CEPHELERİNİN İÇ MEKAN ile DIŞ ÇEVRE ARASINDA BİR DURUM OLARAK İRDELENMESİ

ÖZET

Yaşamın izlerinin görünür hale geldiği kent, fiziksel olarak mimari yapılardan oluşmaktadır. Bu yapıların barındırdıkları programlar, iç mekan olarak kentten ayrılmakta ve dış çevre olan kent sokaklarında gündelik yaşamın akışı, iç mekan ile dış çevrenin ara yüzü olan cephelerde iz bırakmaktadır. Kentli gündelik yaşamda var olan cephelere geçici olarak tutunma bağlamında müdahale ederek kentteki yaşamını sürdürmektedir. Bu müdahale o andaki eylemin mekanını oluştururken var olan diğer eylemlerle zaman zaman örtüşmekte, zaman zaman çelişmektedir. Kente ve kentliye ilişkin bu bilgi cephelerde birikmektedir. Başka bir deyişle mimari yapının koşulsuz parçası olarak cephe, yine mimari yapının geleceğe dönük olarak tasarımılanmasında kullanılabilir verileri içermektedir. Bu tezde iç mekan ile dış çevre arasında cephe, mekan kavramı üzerinden İstanbul bağlamında araştırılmakta, cephelerde biriken bilgi, olumlu ya da olumsuz olarak değerlendirmekten kaçınılarak tartışma ortamına taşınmaktadır.

Tez, tarihin bugüne taşıdığı izlere bakılarak, Antik dönemden günümüze cephenin kentte var oluş biçimlerinden yola çıkılarak elde edilen kavramlara dayanarak, İstanbul'da çoğunlukla rastlanan durumlar bağlamında saptanan cephelerin, bugünkü yapıları sorgulanmakta, çekilen fotoğraflar üzerinden tasarımılanmış bir imge formatına bağlı kalınarak oluşturulmaktadır.

Kent içinde yapısal özellikleri belirgin ve tekrar eden iç mekan ile dış çevre arasındaki ilişki gözlemlenip, fotoğrafları çekilerek saptanmaktadır. Fotoğraflar üzerinde mekanların ve elemanların yapı çözümlemeleri ve değerlendirmeler, okunabilmeleri için imge düzleminde oluşturularak elde edilen veriler bağlamında, İstanbul'da var olan iç mekan ve dış çevre ilişkisi üzerine bilgi üretilmektedir. Mimari tasarıma girdi oluşturacak bilginin kentten alınması amacıyla, mimarlığın asli durumlarından biri olan fiziksel yapının, kent ile ilişkisine bugünden bir kesit olarak yorum getirmek hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler : Cephe, iç mekan, dış çevre, mekan, kent, metropol, eylem, İstanbul

Bilim Dalı Sayısal Kodu :

EXAMINING FAÇADES AS SPACES IN-BETWEEN INSIDE and OUTSIDE OF THE STRUCTURES IN THE CONTEXT OF ISTANBUL

ABSTRACT

City as an aspect of life is made of architectural structures physically. Facades of the structures reveal the total relationship between the programs take place inside of the structures and the everyday life at the outside in the city. City people live through changing the existing facades by attaching on them temporarily in the flux of everyday life. This changing process is the production of space of the current activity, which sometimes supports, but sometimes contradicts the existing activities in its environment. Information belonging to the city and the city people would be accumulated at the facades. In other words, as an absolute part of architectural structure, façade contains data, which could be used in the futuristic design of the architectural structure. In this thesis, information accumulated on façades is carried to the discussion platform without making an evaluation as “positive” or “negative”.

The thesis is structured on considering the traces of history, firstly aspects of the facade since Antiquity is explored. Depending on the concepts attained, facades in Istanbul determined in the context of majority are questioned and opened over the photographs taken and images designed.

Relation between the inside and the outside where structural characteristics are clear and iterative, are observed and determined by taking photos. In the context of structural analysis and evaluations of elements and places on photos and data which are obtained by creating an image plan for readable purposes, it's created information on relation between inside and outside available in Istanbul. For the purpose of getting information from province to be deemed as input in architectural design; physical structure, one of major conditions of architecture, is aimed to be commented on relation with province by sectioning from today.

Keywords : Facade, inside, outside, space, city, Metropolis, Activity, Istanbul.

Science Code :

TEŞEKKÜR

Lisans eğitimimi başarıyla gerçekleŐtirmeme ve ardından yŐksek lisans tezimi hazırlamamda bana olanak sağlayan İstanbul KŐltőr Őniversitesi'ne, dŐŐŐncelerimin ve mimari tasarım tezimin geliŐmesinde sabırla bana yardımcı olan, bŐyŐk destek gŐsteren Sayın hocam Yrd. Doç. Dr. Esra FİDANOĞLU'na teŐekkőr ederim.

Ozan BAYRAKTUTAN

1. GİRİŞ

Tezin amacı, günümüzde cephe kavramının gündelik yaşam bağlamında açığa çıkartılması, cephe ile kent arasındaki ilişkinin araştırılması, cephenin iç mekan ile dış çevre arasında bir durum olarak kenti dönüştürme, oluşturma, sürdürülme, kopma, kesişme ve üretilme durumlarının mimarlık ortamına bilgi olarak sunulmasını sağlamaktır. Bu tezde cephe, mekan kavramı üzerinden İstanbul bağlamında araştırılmakta, cephelerde biriken bilgi, olumlu ya da olumsuz olarak değerlendirmekten kaçınılarak tartışma ortamına taşınmaktadır.

Mimari ürün inşa edildikten sonra kent içinde dönüşmeye terk edilir. Dönüşümde dış kabuğu oluşturan cephe yalnızca iç mekanın görünen yüzü olarak değil, aynı zamanda iç mekan ile dış çevre arasındaki ilişkiyi belirleyen bir durum olarak ortaya çıkar. Cephe, kentsel mekanların biçimlendirilmesinde rol oynayan bir yapı parçası olduğu kadar, çevrelediği mekanın, düşey ve yatay eksenlerde kent dokusunda, geçirgen, yarı geçirgen ya da geçirgen olmayan sınıridir. Geçirgenlik, tüm kentliye açık dış çevre ile belirli bir kullanım bağlamında o çevreden ayrılan bir hacmin, başka deyişle bir iç mekanın arasındaki görsel ya da eylemsel ilişkisini anlatmaktadır.

Cephe, kent ile yapı arasında bir ara yüz olarak iç mekan ile dış çevre arasındaki geçirgenliğin görünen nesnesi, aynı zamanda mimarlığın var oluş biçiminin kaynağı ve sonucudur. İç mekan, belirli bireyler için belirli eylemlerin sınırlarını çizerken, dış çevre belirsiz kalabalıklara, eylem ve olaylara açık sokak/caddelerden oluşan kentin kendisidir.

Cephe, iç mekan ile dış çevreyi birbirinden ayıran ve aynı zamanda ilişkilerini tanımlayan, biçimlendiren bir durum olması bağlamında, kent ile mimari tasarım arasındaki alışverişin okunabildiği bir araç olması nedeniyle mimarlığın önemli bir problemiğidir.

Tez iki ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde mekan kavramı açıklanmakta, Antik dönemden günümüze kadar geçen süre içinde kabul görmüş örnekler üzerinden iç mekan ile dış çevre arasındaki ilişki okunmaktadır. Bu okuma sonucunda elde edilen bilgi bağlamında bugün gerçekleştirilecek kent okuması için gerekli parametrelerin belirlenmektedir. Sonraki bölümde gözlem yöntemiyle

bugünün İstanbul'unda sık rastlanan durumların peşine düşülmekte, belirlenen örnekler bağlamında cephenin bugünkü durumuna ilişkin bilgi toplanmaktadır, sonuç bölümünde mimarlık ortamına sunulmak üzere tasarıma girdi oluşturacağı düşünülen bilgi üretilmektedir.

2. İÇ MEKAN ile DIŞ ÇEVRE İLİŞKİSİ BAĞLAMINDA CEPHE ve KENT

Antik çağdan günümüze kentler kurulurken, kentin kurulma amacı ne olursa olsun ortaya fiziksel bir örüntü çıkmaktadır. Kentler binaların yan yana gelmesinden oluşmaktadır. Bu fiziksel bütünün bir parçası da kentte yer alan her mekana ve her nesneye ait cephelerdir.

Cephe yalnızca çevrelediği iç mekanın konforunu sağlayan bir sınır olmaktan başka, dış çevreye yani kente yönelik anlam yüklenebilme, yan yana gelme biçimiyle kentteki dolaşımı örgütleme, mekansal özellikleriyle iç mekan ile dış çevre arasındaki ilişkiyi belirleme gücünü de taşıyan olası bir mekandır.

Yunan'ın karşılıklı etkin hacimlerin gücünden, Roma'da iç mekan oluşturmaya, Modern'in iç ve dış mekanın karşılıklı etkileşiminden şeffaflık kavramına kadar mekan tarihçiler ve teorisyenler tarafından hep üç boyutlu bir oluşum olarak görülmüştür. Mimari kavramlarla zamanın felsefi düşünceleri arasında her zaman bir ilişki kurulmuş olsa da, bu hiçbir zaman 1930'lardaki kadar güçlü olmamıştır. "Giedion Einstein'ın Görecelilik kuramını, kübist resimle ilişkilendirmiş ve bu Le Corbusie'nin Garches'deki Villa Stein'ında mimarlığa tercüme edilmiştir. Bu mekan/zaman sorgulamasına rağmen, mekan anlayışı yalnızca fiziki sınırlarla tanımlanan basit bir oluşum olarak kalmıştır." (Tschumi, B., Architecture and Disjunction, 2000, s. 30)

"Mekan Antik dönemden 19. yüzyıla kadar tasarlanmasına karşın, mimarlığın tartışma konusu olmamıştır". (Tschumi, B., Architecture and Disjunction, 2000, s. 30) Endüstrileşme ile birlikte tüketim kültürünün seçme özgürlüğünü verdiği birey ile birlikte mimarlığın temel kavramlarından biri haline gelen mekan, 20. yüzyıla kadar maddi bir durum olarak görülmektedir. Bu bakışı yeniden gözden geçirilme aşamasına, mimarlığı matematiğin uygulama alanı, insanı makine durumuna indirgemiş olduğunun farkına varılması ile gelinmektedir. Bugün mimarlığın varlık koşulu olarak tanımlanan mekan, "bir şey değil, ancak şeyler arasındaki ilişkinin bir kuruluşu" (Lefebvre, H., 1991 s. 53) olarak tanımlanmaktadır. Henri Lefebvre'e göre "şey" mutlak hale gelemez sosyal varlıktan ve kullanımdan, başka bir deyişle eylemden bağımsız gerçekleşemez.

Eylem, mekanı açıklama gücüne sahip bir durumdur. Yalnızca biçim olarak bulunan bir hacim, ancak içinde eylemi barındırma olasılığı bağlamında mekan olarak düşünülebilmektedir. Başka bir deyişle mekan içinde bir olay olduğunda var olmaktadır. Bu durum mekânın maddi ya da değil, bir “iç” oluşturması durumunu açığa çıkartmaktadır.

Mekânın “iç” ve “eylem” kavramları ile kaçınılmaz ilişkisi, tezin kuruluşunda “dış”ın mekân olmama durumunun yeniden sorgulanması bağlamında etkin olmaktadır. Gerçekte dış çevrede bir yerden başka bir yere gitmenin dışında çeşitli eylemler gerçekleşmektedir. Kentli dış çevrede ilerlerken kendisini birbirinden farklı eylemlerin içinde bulabilmektedir. Trafikte, otomobilde giderken büyük bir çay reklamı onu sanal ama sıcak bir arkadaş ortamına götürebilir. Sokakta yürürken içinden geçtiği bir pazar yeri, içini gördüğü, sesini duyduğu, kokusunu aldığı bir restoran, altından geçtiği bir köprü, telefon ettiği bir hücre, bilet aldığı bir gişe, yönünü belirlediği bir görüntü ve bunlar gibi etkiler dış çevrede içeride olmaya, başka bir deyişle mekâna ait deneyimleri yaşadığı durumlar olabilmektedir. Şu halde dış çevre zaman zaman bize ait olmasalar bile içinde yaşayabildiğimiz mekânları içermektedir. Bu mekânlar kentin neresinde yer almaktadır?

Kent bir araya gelmiş yapılardan oluşmaktadır. Bu yapıların yüzeyleri dış çevreyi yapılandırmaktadır. Mimarlık alanında “cephe” olarak adlandırılmış olan bu yüzeyler, kentteki dinamikler bağlamında mekâna dönüşebilmektedirler. Başka bir deyişle mimarlığın konusu olan cephe, yine mimarlığın var olmasının asli nedeni olan mekân ile çakışabilmektedir. Bu çakışmadan doğacak sonuçlar, yine mimarlık alanının bilgi kaynaklarından birini oluşturan kentlinin gündelik yaşamına ve mevcut fiziki ortamın değişme olasılıklarına ilişkin bilgiyi içermektedir. İç mekân ile dış çevresinde mekân olarak cephe, cephenin mekansal açıdan sahip olduğu potansiyelin açığa çıktığı durumların araştırılması bağlamında anlam kazanmaktadır.

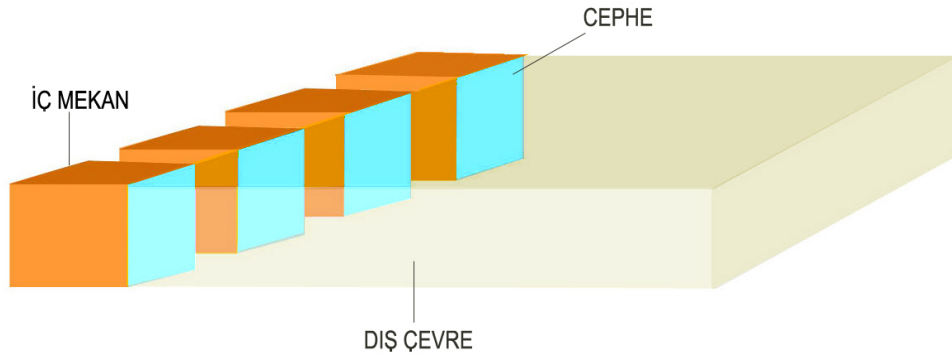
2.1. İç Mekan ile Dış Çevre Arasında Mekan Olarak Cephe

Tezde “iç mekân” kavramı kent dokusu içinde cephelerin çevreleyerek oluşturdukları ve eylemlerin bu oluşan yüzeyler arasında gerçekleştiği mekansal bir hacmi, “dış çevre” kavramı ise cephelerin çevreledikleri hacmin dışında kalan tüm kentsel durumları anlatmaktadır.

Fiziksel olarak cephe bina kabuğudur. Dış çevre koşulları bağlamında uygun fiziksel iç mekân ortamının sınırı ve buna bağlı olarak aydınlık, ısı, rutubet gibi

iklimsel koşulların kontrol edilebildiği bir araç olması yanında, binanın biçimini oluşturmaktadır. İşte bu noktada kentin sürekliliğinde yer alan bir parçadır.

Kentte var olan dinamiklerin (kuvvetlerin) sürekli değişen yapısı, iç mekan ile dış çevre arasındaki ilişkinin değişmesini de beraberinde getirmektedir. Çağlar boyunca kentin değişen yapısı ile birlikte cephelerde değişmektedir. Başka bir deyişle, cephe, iç mekan ile dış çevre arasında birbirlerinden farklı her iki durumdan da etkilenen ve her iki durumu da etkileyen kendisine ait üçüncü türden yapıya sahip bir mekan olarak kabul edilebilmektedir. (bkz. Şekil 2.1.1)

Şekil 2.1.1: İç mekan, cephe ve dış çevre tanımı

Antik dönemden günümüze cephenin kent yaşamında ve mimarlıktaki yerini, iç mekan ile dış çevre arasındaki ilişkiyi hangi kavramlar bağlamında kurduğunu açığa çıkartabilmek için tarihte yer alan bazı önemli örneklerle bakılması düşünülmektedir.

2.2. Antik Kentten Günümüze İç Mekan ile Dış Çevre İlişkisi

Antik dönemden günümüze kadar geçen zamanda mimarlık alanında yapılan çalışmalar, yalnızca eski dönemlere ait bilgileri değil, aynı zamanda bugün gerçekleştireceğimiz okumaların alt yapısını oluşturabilecek kavramları da açığa çıkartmaktadır. Tezin kent okuma çalışmasını (Bölüm 3.2) gerçekleştirmek üzere aranacak bilginin bağlamlarının belirlenebilmesi için tarihte cephenin içinde yer aldığı durumların gözden geçirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Antik Yunan, Ortaçağ, Rönesans kentlerini birbirlerinden kökten ayıran durumları göz önünde bulundurmak koşuluyla, M.Ö. 700 den 19. yüzyıl endüstrileşme dönemine kadar gündelik yaşam bağlamında birbirinden farklı programlar arasında var olan dolaşımların kalıcı olarak mekanlaştırıldığı bir bütündür. (bkz. Resim 2.2.1)

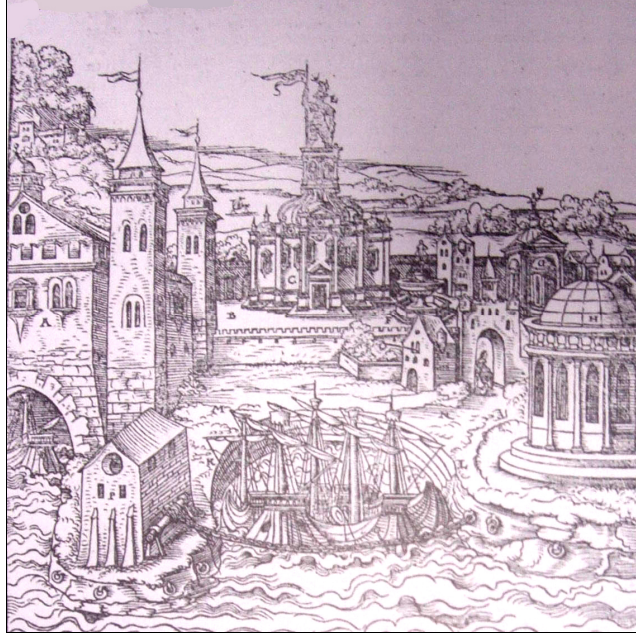

Resim: 2.2.1: Hippodamus'un eski yunan kenti Milet'in kuzey liman kesimi kent fotoğrafı, İÖ 475 (Larousse, 12638, 1986)

Kentin hiyerarşik yapısı, her bir kentsel elemanın kendi görevini yerine getirdiği bir sistemdir. Kent, dış çevrenin zamanın inançları ve gelenekleri bağlamında tiyatro sahnesi gibi bütünsel ve sürekli bir dekor olarak kurulmasıdır. Kentliler cephelerin önünde ve içinde birbirleriyle çeşitli konularda görüşmek, yürümek, alış-veriş yapmak gibi güneşten korunarak, serin ortamlarda uzun süre bir arada bulunabilmektedir. Başka bir deyişle cepheler "eylem" bağlamında birer mekan olarak dış çevredeki akışları örgütlemektedir.

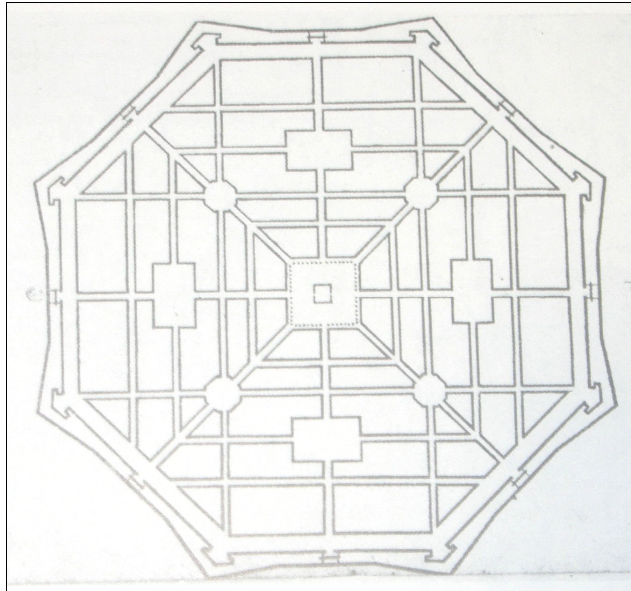
Evler, aralarından dar sokaklar geçen çoğunlukla oldukça düzensiz gruplar halinde bir araya toplanırlardı. Kent kapılarından içerele yönelen ve dış yolların uzantısını oluşturan ana caddeler halkın toplandığı alanlarda düzensizce birbirine yaklaşırdı... Kent meclisinin toplantı yeri, devlet konukevi, her çeşit amaçla kullanılan sütunlu geçitler gibi kamu yapılarının taslakta (kent planı) kesin birer yeri yoktu ama gene de halkın toplandığı alanlarda bir araya gelirlerdi. (R.E. Wycherley, 1993, s.7-8)

Kent halkının ortak olarak kabul ettiği anlamlar bağlamında tasarımılanan oranların, sembollerin ya da süslemelerin oluşturduğu cephelerin içinde gerçekleşen gündelik hayat kültürel, siyasi ya da ekonomik programları içermektedir. Özellikle kamusal olan yapıların cephelerinin o zamana ait düşüncelerin ve bilgilerin paylaşıldığı başka bir duruma referans göndermek için araç olarak kullanıldıkları görülmektedir. Başka bir deyişle cephe "anlam" ileten bir araç olarak düşünülmektedir. (bkz. Resim 2.2.2)

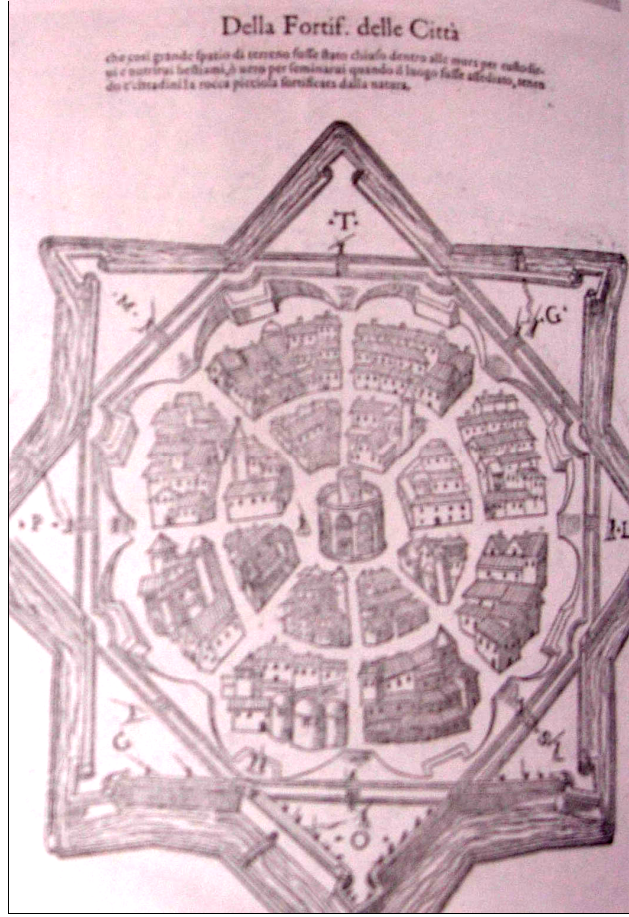

Resim: 2.2.2: Rivius, translation of Vitruvius, Strassburg, 1548, Depiction of Halicarnassus, (Kruft, s.610-613)

Endüstri öncesi kentlerde cephenin sahip olduğu başka bir özellik ise kütle olma durumudur. Tapınaklar, kiliseler gibi kamusal ve kültürel yapılar kent sürekliliğinde konuttan ayrılmakta, dar sokakların kesiştiği ve genişlediği meydanların geniş alanlarında uzaktan algılanabilecek kütleler olarak kentteki referans noktalarını oluşturmaktadırlar. (bkz. Resim 2.2.3, bkz. Resim 2.2.4) Başka bir deyişle cephe “kütle” olarak kent ölçeğinde gündelik yaşam ile buluşmaktadır.

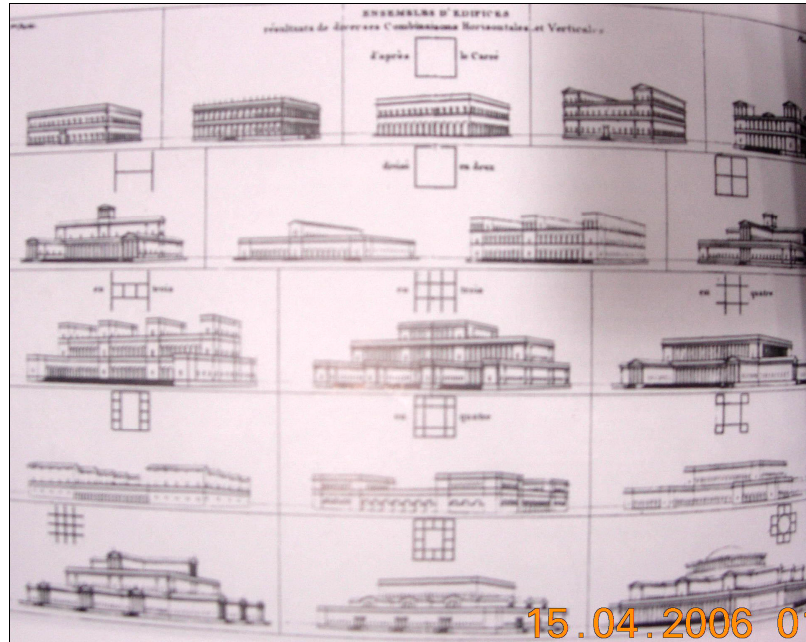
Resim: 2.2.3: Giorgio Vassari il Giovane, ideal bir kent planı; yayınlanmamış bir tez, 1598 (Kruft, s.610-613)

Resim: 2.2.4: Girolamo Maggi ve Giacomo Fusto Castriotto, *Delle Fortificationi*, 1564. Surlarla çevrili bir kent planı. (Kruft, s.610-613)

“Kentlerin sanayinin bir yan ürünü olarak kurulacağı 19. yüzyıla kadar geçerliliğini koruyan ideal kent düşüncesi, savunma, din, ekonomi ya da estetik bağlamında merkezi, hiyerarşik ve sürekli bir yapıya dayanmaktadır”. (Keleş, R.,1990, s. 20-21) Bina cepheleri dış çevrede kenti fiziksel olarak şekillendirmekte, eylemlere çeper oluşturmakta, aynı zamanda anlamsal olarak kamusal hafızayı yapılandırmaktadırlar. 6. yüzyıldan başlamak üzere savunmaya yönelik surlar yaygınlıkla kenti çevrelemektedir. Anlam içerik değiştirmekle birlikte cephenin var oluş nedenlerinin başında gelmeye devam etmektedir. Kütle anıtsallığının bir aracı olarak cephenin belirleyici özelliği olmaktadır. Program kentteki gelenekler doğrultusunda belirli bir çeşitliliğe sahip olmakta, cephe programı yansıtmaktan çok, dış çevredeki gündelik yaşama fon oluşturan bir bütünlük bağlamında tasarlanmaktadır. Cepheler bir araya gelerek dış çevre ile iç mekanlar arasında mekan oluşturmakta, eylem cephenin içinde var olmaktadır. Antik dönemle birlikte kent anlam, eylem ve kütle kavramlarını cephe bağlamında mimarlığın alanına getirmektedir.

“Jean-Nicolas-Louis Durand (1760-1834) Vitruvius’un mimesis ile Laugier’in ilkel kulübe teorilerinden koparak mimarlık kavramını “uygunluk” (propriety) ve “ekonomi” (economy) ilkelerine indirgemektedir.” (Kruft, 1994, s.275) Durand’ın Fonksiyonalizmi bütünseldir ve onun için mimari süsleme fazlalıktır. Biçim, malzemenin doğasının bir sonucudur. Durand’ın rasyonalist ilkeleri, mimari kompozisyon teorisi olarak kodlanmayı gerektirmektedir. Durand’ın mimarlığı yalnızca yatay, düşey ve bunların birleşiminden oluşmaktadır. Başka bir deyişle araştırdığı konu mekan değil, plan ve görünüştür. Bunların birleşimi hacim olarak binayı oluşturmaktadır. (bkz. Resim 2.2.5) Teorik olarak standartlaşma noktasına prefabrik inşaat düşüncesi ile gelmektedir. Kendisi uygulamamış olsa da Joseph Paxton (1801-1865) tarafından Londra’da sergi olarak tasarlanan Crystal palace binası 1851 de bu düşüncenin uygulanmış hali olarak yorumlanmaktadır.

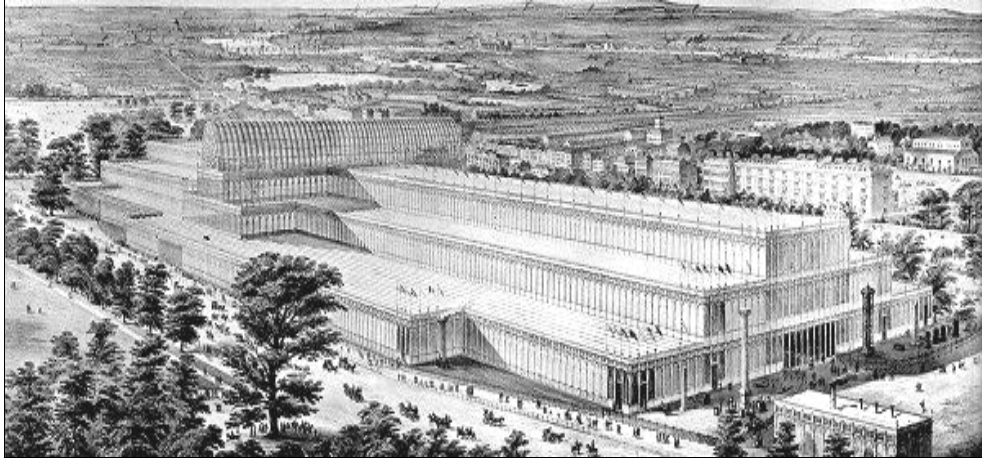
Resim: 2.2.5: Jean-Nicolas-Louis Durand, *Precis*, vol.2. Yatay, düşey ve bunların birleşimi (Kruft)

Sanayileşmiş kentte, tarih boyunca gündelik yaşamda büyük yer alan dinsel yaşamın cepheler üzerinde etkisinin azaldığı, işlevsel etkinin arttığı görülmektedir. Kent cepheleri süslemelerden arındırılarak, strüktürel cephelerin yapının iç mekanında ve dış çevresindeki ifade biçimi güçlendirilmektedir. Cepheler gerçeği temsil etme çabası ile yanıltıcı görüntülerden arındırılarak, yapısal elemanlar ve mekansal programlar oldukları gibi gösterilmeye çalışılmaktadır. Giderek kitlesel eylemler programlara, programlar konuya, konular işleve dönüşmekte, gündelik yaşam makinenin işlemesi gibi değerlendirildiğinden kentli makine, kentlinin eylemleri makinenin işlevleri gibi algılanmaktadır. Bu bağlamda eylemler işlev olarak

sınıflandırılıp belirli biçimler ile temsil edilmeye başlanmaktadır ve bunun üzerinden iç mekan dış çevrede temsil edilmektedir.

Teknolojinin gelişmesi ve makinenin etkisi ile çelik malzeme, yapıların biçimlendirilmesinde cam malzeme ile birleşerek kullanılmaya başlanmaktadır. Binanın taşıyıcı sistemi açıkça görünür hale gelmektedir. Bu sayede iç mekandaki yaşam dış çevreden tamamen izlenebilmektedir.

Crystal palace'in cephesinin çok sayıda cam malzemedan ve onları taşıyan çeliklerden geçirgen bir yüzey olarak tasarımılandığı görülmektedir. Şeffaf cephe, iç mekanda gerçekleştirilen eylemleri dış çevrede okutmaya iyi bir örnek oluşturmaktadır. Cephe, iç mekan ile dış çevre arasında bir mekan olmanın ötesinde, kendisini taşıyan bir kütle olarak kente yeni bir ölçek sunmaktadır. (bkz. Resim 2.2.6)

Resim: 2.2.6 : Joseph Paxton tarafından tasarlanan Crystal palace, Londra, 1851(Frampton, K., 43, 1980)

“Birçok noktadan Durand'ın 1920'lerin fonksiyonalizmini başlatmıştır. Perspektif yerine plan ve görünüşü, antropomorfik oranlar yerine metrik sistemi ve geometriyi kullanarak Klasik teorileri yerle bir etmektedir.” (Kruft, 1994, s.275) Artık geleneksel bir takım kuralların tekrarı yerine tamamen insanın arattığı bir düzenin kurallarını araştırmak için temel adım atılmaktadır.

Teknolojideki değişim, eski teknolojilere dayanarak tasarımlanmış binaları model olarak kullanmayı anlamsızlaştırmaktadır. “Mimarlıktaki modern hareket, endüstri öncesi geçmişimizden miras kalan ve çok hızlı değişen bir teknoloji bağlamında artık anlamsız gözükken ifade dizgelerini gözden geçirmeyi amaçlayan bir girişimdi.” (Colquhoun, A., Mimari Eleştiri yazıları, 1990, s. 44) Bu girişim anlamın gereksizliğini değil, içeriğini eleştirmektedir. Nitekim 1920'ler, teknolojinin ve işlevin anlam olarak ifade edildiği bir dönem olmaktadır. “Biçim, işlevsel gereksinimleri ve

işlemsel teknikleri bir araya getiren bir mantıksal sürecin sonucu oldu yalnızca. Sonunda bunlar yaşamın bir tür biyolojik uzantısı olacak ve işlevle teknoloji de bütünüyle saydamlaşacaktı.” (Colquhoun, A., 1990, Mimari Eleştiri yazıları, s. 45)

Dönemin öncü mimarlarından Walter Gropius’a (1883–1969) göre “bir nesnenin tasarlanmasını doğası ve işlevi belirlemektedir. Cephe üzerindeki tarihi kılıfların bir yana bırakılarak, çağına ve amacına uygun dayanıklı, kullanışlı, ekonomik modern kılıfların oluşturulması gerekmektedir.” (Gropius, W. 1970, s.95.) Modern çağda gelişen teknikler ve malzemeler ile farklı yapı ve cephe elemanları üretilmektedir, tarihte önem verilmeyen ısıtma ve aydınlatmayı da içine alan yeni cephe ortaya çıkmaktadır. Cepheyi oluşturan nesnelere makine etkisinde endüstriyel olarak üretildiklerinden dolayı, bu sayede istenilen biçimde birbirleriyle birleştirilmeleri ve daha sonra gerekirse kolaylıkla sökülebilmeleri sağlanmaktadır.

Gropius, “makinenin modern tasarım aracımız olduğuna inanıyor ve buna uygun çalışmalar yapmaya çalışıyoruz diyor. Gropius bu ilkeyle üretilen mimarinin açık ve organik olacağından emindi, onun mantığına göre cephe parlak ve çıplak olacak, sahte görünümler ve düzenbazlıklara kösteklenmeyecektir.” (Gropius, W., 1978, s.96)

Fagus Fabrikası’nın ve Bauhaus binasının cephesinde, cam mimariyi vurgulayıcı bir eleman olarak kullanılmaktadır. Bu yapılarda taşıyıcı elemanlar, cam cepheyi zeminden saçaklara kadar iletmede ve cephe üzerinde gridal bir doku oluşturulmaktadır. Geçirimsiz metal yüzeyler, belirli yükseklikte geçirgen yüzeylerin yerini alarak, döşemeyi ifade etmektedir. Tuğla duvarlar köşelerde kesilerek, saydam cephe yaratılmaktadır ve doğal ışığın iç mekanı aydınlatması ve ısıtması sağlanmaktadır. Cephe, iç mekanda kendi işleyişine ait mekan organizasyonu bağlamında kalıcı olarak tasarlanmakta, dış çevrede ise iç mekana ait işlevsel ve konstrüktif bilgiyi okutmaktadır. (bkz. Resim 2.2.7, Resim 2.2.8, Resim 2.2.9)

Resim 2.2.7: Walter Gropius ve Adolf Meyer’in tasarladıkları Fagus fabrika binası ofis cephe, 1911-1912, Almanya (www.fagus-gropius.com)

Resim 2.2.8: Walter Gropius ve Adolf Meyer'in tasarladıkları Bauhaus binası avlu görünüşü, 1925-1926, Almanya (Gropius, W., 205, 1984)

Resim 2.2.9: Bauhaus binası cam cephe görünüşü, 1925-1926, Almanya (Gropius, W., 206, 1978)

Modern kentte, cepheler “geometri” ile “işlev”lerin örtüştürülmesi bağlamında tasarlanmaktadır. İç mekan ile dış çevre arasında cephe ilişkisi, işlev ve teknolojinin öneminin anlatılması üzerinden kurulmaktadır. Kent birbirinden kopuk kütlelerin belirli bir sistem bağlamında dizilmeleri ile meydana gelmekte, cepheler sınırladıkları yapıların yüzeyleri olarak ne iç mekan ile ne de dış çevre ile mekansal bir ilişkiye girmeyen, iki boyutlu yapı elemanları olarak var olmaktadır.

“Tasarımcı, işlemsel etkenlerle yönlendirilmeyi seçtiği durumlarda bütünüyle 19. yüzyıl usçuluğu ile çalışır ki, saf yararçı planlama ve maliyet kaygılarının verili bir neoklasik estetikle basit küpler, düzgün çerçeveler ve kovalar oluşturmak için bir araya geldiği Mies van Rohe ile Skidmore, Owings ve Merrill’in büro yapıları böyledir.” (Colquhoun, A., Mimari Eleştiri yazıları, 1990, s. 47) Mies van der Rohe (1886-1969) tasarladığı binaların cephelerinde endüstriyel imgelerin üzerinde durmakta olduğu görülmektedir. Cepheler üzerinde cam ve metal malzemenin birleşimini kullanmaktadır. İç mekanın planı yapılmakta, cephe ise iç mekanın oluşturulan birleşimin dış çevrede yansıtılmasıyla oluşturulmaktadır, biçim işlevi izlemektedir. Rohe'nin kent dokusunda yükseklik yaratan Seagram binası da diğer modern kent binaları gibi işlevsel mekanlar bağlamında farklılaşan iç mekanların dış çevrede okunmasını sağlamaktadır.

Seagram binasında iç mekan ile dış çevre arasında cephe ilişkisi geometri ile işlevlerin örtüştürülmesi bağlamında tasarlanmaktadır. Büro olarak kullanılan mekanlar birbirleriyle bağlantılı işlevler olarak yapı üzerinde yan yana gelerek ızgara sistemli bir cephede temsil edilmektedirler. Giriş olarak işleyen zemin katın cephesi ise iç mekan ile dış çevre arasında devamlı geçiş eylemi sağladığı için geçirgenlik ve biçim olarak, düşeyde büro cephelerinden farklılaştırılmaktadır. (bkz.Resim 2.2.10, Resim 2.2.11)

Şekil 2.2.10: Mies van der Rohe'nin tasarladığı Seagram Binası ofis cepheleri, 1948-1951, Chicago (www.Greatbuildings.com)

Şekil 2.2.11: Mies van der Rohe'nin tasarladığı Seagram Binası giriş cephesi, 1948-1951, Chicago(www.Greatbuildings.com)

Gropius ve Mies gibi Le Corbusier de (1887-1966) modernist düşüncenin öncülerindedir. “Uçak, gemi ve arabaların işlevlerine ve formlarına uygun [...]” (Le Corbusier, 1927, s.31) tasarımı olduklarını düşünmesi, aynı sistemi modern kent yapılarında ve cephelerinde kullanmaya çalışmasına neden olmaktadır. Yapının cephelerini tasarlarken, çağdaş mimari ve çağdaş konstrüksiyon arasında beş noktaya bağlı kalmaktadır. Le Corbusier'nin beş noktası yapı ve cephe üzerinde yeni bir estetik anlayışı temsil etmektedir.

1. Taşıyıcılar: [...] Duvarların yerini noktasal taşıyıcılar alır. Bunlar yerden 3, 4, 6, vb. metre yükselerek zemin katı yukarı kaldırır. Odalar, ışık ve hava alırlar, yapının oturduğu alan ise bahçeye katılmış olur. Bunun sonucunda bahçe konutun altından geçer. Aynı alan düz çatı üzerinde de kazanılmış olur.
2. Çatı bahçeleri: Kıvrık çatıların yerine düz teras çatılar kullanılmaktadır. Çatı betonunda gerekli olan yalıtımlar sağlandıktan sonra, çatı bahçeleri, kent için yapı alanlarının tümünün yeniden kazanılması anlamı taşır.
3. Zemin kat planının özgürce tasarımı: Duvarların taşıyıcı özellikleri bulunmadıklarından, bağımsız duvarlar estetik şekilde istenilen yere konulmaktadır, böylece bağımsız mekanlar oluşturulmaktadır.

4. Yatay pencere: [...] Taşıyıcılar cephede ışık ve havanın bolca girmesini sağlayan dikdörtgen açıklıkları oluşturur. Pencere bir taşıyıcıdan diğer taşıyıcıya uzanır, böylelikle yatay bir pencere oluşur.

5. Cephenin özgürce tasarımı: Döşemenin taşıyıcı kolonlar ile ileriye çıkarılmasıyla tüm cephe taşıyıcı yapının ilerisine uzanmış olur. Cephede 10 metreden 200 metreye kadar istenilen büyüklükte pencereler açılabilir, bu şekilde cephe özgürce tasarlanabilir. (Conrads, U., 2001, s.83-84)

Modern kente ilişkin bu düşüncelerini toparladığı bir konut yapısı olarak Villa Savoye' da iç mekan ile dış çevre arasında cephe ilişkisi geometri ile işlevlerin örtüştürülmesi bağlamında tasarlanmaktadır. Bant pencereler mekansal aydınlatma işlevini yerine getirmektedir. Duvarlar kolonlar üzerinde havaya kaldırılmaktadır, bu sayede cephe, iç mekan ile dış çevre arasında zeminde yer alan doğada kesintisiz dolaşım işlevine mekan oluşturmaktadır. Cephe; düşeyde kademelenerek araç otoparkı, yaşam alanı ve çatı bahçesi ile üç ayrı işleve mekan sağlamaktadır. Dış çevre ile iç mekan arasındaki sınır o kadar güçlenmiştir ki, bina neredeyse eteklerini kaldırıp dış çevreye ait olan zemine değmemeye çalışmaktadır. (bkz. Resim 2.2.12)

Resim 2.2.12: Le Corbusier'in tasarladığı Villa Savoye cephe görünüşü, 1928-1931, Paris (The Details of Modern Architecture, 251, 1990)

“Yapı, geleneksel yapılarda olduğu gibi yere bağlanmamış, tam tersine yerden koparılıp, ince kolonlar üzerine alınarak adeta uzayda, boşlukta durması sağlanmıştır. Böylece hafif, adeta uçan görünümde bir illüzyon yaratılmıştır. Yapı, doğa içinde yalnızdır, tektir; ideal bir estetik obje durumundadır.” (Guiton, J., 1981, s.53)

Bu dönemde işlevin ve taşıyıcının temsili yanında, tek başına heykel gibi tasarımlanan modernist binalar da bulunmaktadır. Bu düşünceyi savunanlara göre “bir duvar, sadece bir duvar değil, yaşayan; tıpkı içindeki yükseliş ve düşüşleri ifade eden bir canlı organizma gibidir”. (Rowland, K. A, 1973, s.124)

Erich Mendelsohn'un (1887–1953) tasarladığı Einstein gözlem kulesinin cephesi, düşeyde yükselen beyaz bir kütle ve üzerinde açılan geometrik boşluklardan meydana gelmektedir. Cephe, dış çevrede geometri ve işlev bağlamında okutulmaktadır. Yapı yontularak oluşturulmuş silindirik bir heykel gibi zemine oturtulmaktadır. İç mekanın anlam bağlamında dış çevrede sürdürülmesi sonucu, kulenin cephesi diğer yapılarından farklı olarak gökyüzüne yükselmek isteyen bir araç gibi görünmektedir. (bkz. Resim 2.2.13, Şekil 2.2.14)

Resim 2.2.13: Erich Mendelsohn'un tasarladığı Einstein kulesi ön cephe görünüşü, 1921, Berlin (www.archpedia.com)

Resim 2.2.14: Einstein kulesi geometrik cephe boşluğu, 1921, Berlin (www.archpedia.com)

Jorn Utzon'un (1918-.) tasarladığı Sidney opera binası da, kentte eyleme yönelik mekanları örten diğer cephelerden farklı olarak heykelimsi bir görüntü sergilemektedir. Deniz üzerinde rüzgarı arkasına alarak ilerleyen beyaz bir yelkenliye benzetilmiş olan bina, konser salonlarını işaret ettiği ve aynı zamanda Sidney limanındaki tekneleri temsil ettiği düşünülebilir. Cephe, iç mekanda oluşan akustik mekansal hacimleri, dış çevrede mimarın belirlediği anlamları ileten biçimler olarak ortaya çıkaran bir araç olarak kullanılmaktadır. (bkz. Resim 2.2.15)

“Mimar Jorn Utzon, mimarlık yaratmasında öteden beri bilinen bir yöntemi, iç ile dış'ı ayrı ayrı ele almayı, çağdaş estetiğin hoşgörüsüyle günümüzün güçlü teknolojisinden de cesaretleterek, Sydney Opera Binası'na oldukça yüklü bir dozda

uygulamıştır. Sonuç, aynı kabuk altında işlevi başarıyla gerçekleştirmeye çalışan çifte görevli bir mimarlık ürünüdür". (Özer, B. 1986, s.148)

Resim 2.2.15: Jorn Utzon'un tasarladığı Sidney opera binası, 1957-1973, Avustralya (www.Greatbuildings.com)

Modernist kentte iç mekan ile dış çevre arasındaki cephe ilişkisi geometri ve işlevin yanında mimarın belirlediği farklı konuların da anlamsal iletimi bağlamında kurulmaktadır. Başka bir deyişle cepheler anlam oluşturan araçlar olarak kullanılırken, önce endüstri ve teknolojinin etkisinde kalmaktadır sonra heykelsi biçimlere sokulmaktadır. Kentte, görünür olan cephelerin kitleye prizmatik ve dairesel formlarda sunulmasıdır. Modernist dönemde kent, eylem ve mekanın değil, işlev ve biçimin peşindedir. Dönemin mimari problemi evrensel olma bağlamında kentlinin ve binanın makineleşmesi ve bu durumun dış çevrede okunur halde temsil edilmesidir. Cephe ne iç mekana ne de kente ait olmayan iki boyutlu bir yüzeydir. Mekanın değil binanın bir elemanıdır, iki farklı bölge arasında oluşan bir aralık değil, sınırdır.

"1965 sonrasında mimarların iki ana gruba bölündüğü görüldü, modernizme özgü anlatım özelliklerini genişleten ve ayrıntılandırılanlar ve bilinçli olarak modern mimarlığı kullanıcılarının kolayca erişebileceği anlam düzeyleriyle yeniden donatmaya çalışanlar (postmodernistler)." (Roth, M. L., 2000, s. 657)

Modern hareketin evrenselleşme bağlamında kültürden soyutladığı kent, kentlinin kendisi ile yabancılaşarak kimliğini yitirmesine neden olmaktadır. Modern yapıların geleneksel kent dokusunu bozduğu ve eski çevre kültürünü yok ettikleri düşünülmektedir. Bu durum Amerika ve Avrupa'da farklı biçimlerde ama tarih bağlamında mimari yaklaşımların doğmasını sağlamıştır. Amerika'da Robert Venturi (1925-) gündelik hayat üzerinden işaret ve imgenin izini sürerken, Avrupa'da Aldo

Rossi (1931–1997) antik dönemin akılcı (rational) düzenini yeniden canlandırmanın koşullarını araştırmaktadır.

Rossi, Klasik dönem olarak ifade ettiği Antiğin biçim olarak temsil edildiği dönemin mimarlık anlayışını kentte yeniden canlandırmayı hedeflemektedir. Kentin kalıcı yapısını oluşturan kalıcı temsil nesnelere olarak *kent nesnelere* "artifact", insanların yaşantısını yönlendirecek, insanlar da bu kent nesnelere ve kenti geliştireceklerdir. Kent geçmişten gelen ve geleceğe ilerleyecek olan bir sürekliliktir. Binaların yalnızca programları değil, aynı zamanda cepheleri de ardışık olmaktadır. Kentin birbirini izleyen sokak ve meydanları, yayanın girip çıkacağı kamusal programları içeren zemin katlarının ard arda dizilmesi şeklinde düşünülmektedir.

Bu düşünceleri destekleyen Rossi'nin İtalya'da tasarladığı ilk okul kütüphanesi (Elementary School Library) (1972) ve dünya tiyatrosu (Teatro del Mondo) (1979) binalarında cepheler, iç mekandaki okuma ve izlemeye yönelik programlar ile dış çevreyi bağlarken, modern sonrası kentte kütle olarak antik çağı canlandırarak, kilise görüntüsüyle tarihe referans veren bir biçim sergilemektedirler. Yapılar, barındırdıkları programlara ait olmayan farklı cepheler olarak insanların zihninde yer tutacak araçlara dönüştürülmektedir. (bkz. Resim 2.2.16, Resim 2.2.17)

Resim 2.2.16: Aldo Rossi'nin tasarladığı Elementary School Library, 1972, İtalya (Jencks, C., 84, 1988)

Resim 2.2.17: Aldo Rossi'nin tasarladığı Teatro del Mondo, 1979, İtalya (Jencks, C., 96, 1988)

"Kentin geçmişi ile geleceği arasındaki ilişki, kamusal bellek (collective memory), yerin biricikliği (locus solus) ve biçimde (architecture) ifade edilen yerin işareti (sign of the place) aracılığı ile bilinecek bir tarih bilgisine dayanmaktadır." (Rossi,A., 1982, s.35)

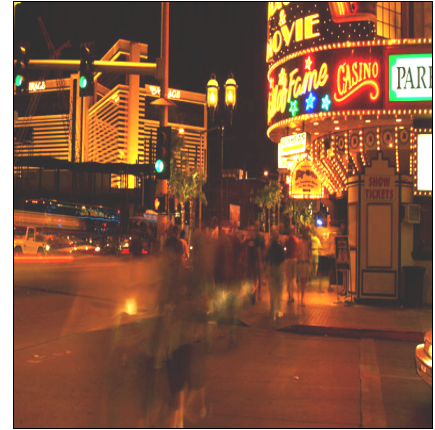
Rossi'nin tarih ile hesaplaşması, Modernizmin insanı makine olarak görmesi bağlamında kuşkusuz kimlik ya da farklılık tartışmasının doğal bir sonucu gibi görünmektedir. Aynı tartışma Amerika'da Venturi tarafından gerçekleştirilirken bu

kez geçmişi Avrupa'ya dayanan Amerika için tarih bir imgeler yığını içeren bohça olmaktadır. Amerika coğrafyasının taşıdığı özellikler, mimarlığın imge ve işaret üzerinden yeniden örgütlenmesini getirmektedir. “Burada konu düzgüsel geleneği canlandırma ya da geri çağırma girişimi değildir. Yalnızca geçmişe ait bir saklı belleği, mimarlığın daha zengin olabilmesi ve iletişim kurabilmesi amacıyla çağıran bir tipolojik gönderme çerçevesinin bulunduğu varsayılır.” (Colquhoun, A., Mimari Eleştiri yazıları, 1990, s. 17)

Venturi, Las Vegas bağlamında açığa çıkarttığı, bir otoyol şeridi üzerinde yan yana dizilmiş olan iç mekanlar ile dış çevre arasındaki ilişkinin, neredeyse dış çevrenin işaretler ile yapılandırılmış bir iç mekan olması şeklinde yorumlanabileceğine dair ipuçları vermektedir. Cephe, iç mekana ait imgelerin iki boyutlu ve gece/gündüz sergilendiği bir tabela olarak düşünülmektedir. Bu durum Venturi'nin cephelerinde açıkça ortaya çıkmaktadır, daha sonra akıma dönüşen bu cepheler, iç mekandan ve dış çevreden bağımsız gelişmekte ama iç mekanın dış çevrede algılanmasına yönelik bir işaret olmaktadır. (bkz. Resim 2.2.18, Resim 2.2.19)

Resim 2.2.18: Otoyol ve reklam tabelaları, Las Vegas (www.paradoxplace.com)

Resim 2.2.19: Otoyol üzerinde imgesel tabela, Las Vegas (www.paradoxplace.com)

Bu devasa dokuya kişiliğini veren onun bir bütün olarak algılanmasını sağlayan, yontusal biçimleri veya resim gibi görünüşleriyle, mekandaki özel konumlarıyla, yola doğru çevrilmiş şekilleriyle ve grafiksel anlamlarıyla otoyol tabelalarıdır. Bunlar birkaç saniye içerisinde çok uzaktan, yüzlerce çağrışım aracılığıyla bir takım karmaşık anlamlar ileterek mekanda sözlü ve simgesel bir iletişim kurarlar. Simge mekana hükmeder, bu manzarada mimarlık, mekandaki biçimden mekandaki simgeye dönüşmüştür. (Venturi, R., s.14,1993)

Resim 2.2.20: Caesars palace'in antik Roma tarzında temsili cephesi, 1966, Las Vegas (www.paradoxplace.com)

Caesars palace, otoyol kenarında bir otel yapısı olarak bulunmaktadır. Yapının iç mekanını, dış çevrede yol üzerinde temsil eden cephe, antik çağın canlandırılmasıyla başka bir duruma referans göndererek dikkat çekmektedir, bunun sonucunda kitleyi etkilemek ve yönlendirmek için tasarımı olduğu anlaşılmaktadır. Cephe, Roma tapınaklarına göndermede bulunarak kentte yer alan diğer yapılardan çevrelediği mekansal programlar olarak benzese de, oluşturulan kütle olarak farklılaşmakta ve güçlendirilmektedir. Cephe işaret olarak , iç mekandaki atmosferi dış çevrede temsil eden bir ilan panosu olarak kullanılmaktadır. (bkz. Resim 2.2.20)

“Guild house, postmodern cephe oluşumunun başlangıcı sayılmaktadır ve yüzeyi üzerinde çeşitli bezemeler kullanılmaktadır. Robert Venturi, cephede farklı dönemlere ait imgeleri üst üste kullanarak mesajlar vermekte ve göndermelerde bulunmaktadır.” (Venturi, R., 1993)

Guild house'ın cephesinde kullanılan renkli tuğlalar ile yapı görüntü olarak güçlendirilmeye çalışılmaktadır. Giriş kapısının tam önüne yerleştirilen kolon ile antik dönem giriş kapısına gönderme yapıldığı görülmektedir. Yapının cephesi iç mekan ile dış çevre arasında giriş mesajını veren beyaz renkli tuğla, kolon, tabela ve kemer biçimli pencere formu ile iki farklı çevreyi eylem bağlamında sınır oluşturarak ayırmanın yanında, cephedeki işaretler ile anlamı doğrudan ilettiği düşünülebilir. Cepenin, benzer programlara sahip diğer apartmanlardan farklılaştırılmak için imgelerin kullanıldığı bir araç olarak kullanıldığı görülmektedir. (bkz. Resim 2.2.21)

Resim 2.2.21: Venturi'nin tasarladığı Guild House'ın ön cephe görünüşü, 1963, Philadelphia (Venturi, R., 80,1993)

Modern kent'in işleve gönderme yapan cepheleri, modern sonrası kentte önce tarihe gönderme yapan yüzeylere, daha sonra mekana dönüşmektedirler. Dönüşüm yalnızca heykelimsi binaların dış yüzeylerinin anlattığı durumların değişmesinin çok ötesindedir. Kültürle mimarlık üzerinden ilişki kurma çabası, kentlinin yaşam biçimi ile mekan arasındaki ilişkiyi gündeme getirmekte, mekanın mimarlığın varlık koşulu olarak ele alınmasına bir kapı açmaktadır. Kentli artık eskinin toplumsal bireyi değil, kitlenin bir parçasıdır. Cephenin artık anlam ileten iki boyutlu bir yüzey olmadığı, içinde kentliyi denetleyecek, aynı zamanda kentli tarafından dönüştürülecek bir potansiyel bulunduğu açığa çıkmaktadır.

Cephe, artık firma ya da daha başka güç merkezlerinin iletilen anlam bağlamında kitle ile doğrudan iletişime geçtiği bir bilgi deposu olduğu gibi, kitlenin de sokağın bir uzantısı olarak kendi özgürlük alanını barındıran olası bir mekanıdır. Cephe artık iç mekan ile dış çevre arasındaki fiziksel sınır, ya da iç mekanın dış çevrede temsili yüzeyi olmaktan çok, iç mekan ile dış çevre arasında bir aralık, bir mekandır. Kentlinin ürettiği gerçek mekana ait bilgi ne belirli bir programın kendi içsel koşulları bağlamında ince ince tasarımılanan korunaklı iç mekanda, ne de tüketim kültürünün örgütlü bir şekilde pompalandığı tekensiz dış çevrede değil, ikisinin çakıştığı işte bu aralıkta, mekanda bulunmaktadır.

Bu bağlamda Peter Eisenman (1932-), Berlin'de tasarladığı Sosyal konutlar (1982) cephesinde tarihi grid (ızgara) şeklinde ifade edip, cepheyi boş bir sayfaymış gibi bu gridlerden oluşan bir metine dönüştürdüğü görülmektedir. İç mekan dış çevreden bağımsız gelişirken, cephe iç mekan ile dış çevre arasında mekan oluşturan bir yüzey olmanın yayında, diğer konutlardan farklı olarak barındırdığı

imgeler üzerinden içeriği okuyana göre değişebilen anlamlar ilettiği görülmektedir.
(bkz. Resim 2.2.22)

Resim 2.2.22: Peter Eisenman'ın tasarladığı Sosyal Konutların kafes biçimli cephe görünüşü, 1982, Berlin (Jencks, C., 93, 1988)

Günümüzde mimarlar metropol üzerinden geliştirdikleri tasarımlarında cepheyi mekan olarak ele almaktadırlar. Metropolitan alandaki gündelik yaşamda birbirinden farklı durumların iç içe geçmiş halleri, eylemler arasındaki kesin sınırların dağılmış olması ya da sınırların yeni biçimleri, tasarımcıları mekan tasarımlarken kent ölçeğinde kararlar almaya yönlendirmektedir. Cepheler, iç mekan ile dış çevre ilişkisinin koptuğu noktada metropolün yaşamını örgütleyen başka bir iç mekan oluşturan mekan olarak tasarlanmaktadır.

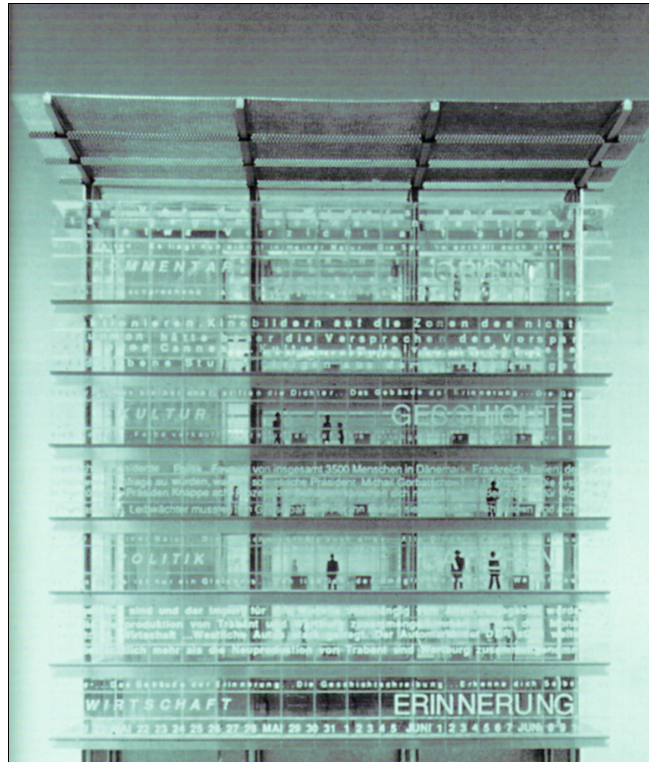
Resim 2.2.23: Tschumi'nin tasarladığı Park de la Vilette cephe oluşturan konstrüksiyon yapı 1982, Paris (Tschumi, B., 98, 2000)

Resim 2.2.24: Park de la Vilette görünüşü, 1982, Paris (Tschumi, B., 99, 2000) cephe

Örneğin Bernard Tschumi'nin (1944-) Paris'te park için tasarladığı Park de la Vilette (1982) de yer alan yapılarda (folie) cephe, dış çevrede iki boyutlu bir yüzey olarak belirli bir çeper oluşturmaz, üç hatta dört boyutta büyük bir alanın yapısını kurmak için hacim olarak açığa çıkmaktadır. (bkz. Resim 2.2.23, Resim 2.2.24) İç mekanın programı dış çevreyi oluşturmaktadır, başka bir deyişle, dış çevre kitlesel eylemlerin gerçekleştirildiği iç mekanlar tarafından örgütlenmektedir. İç mekanlar belirli işlevleri kalıcı olarak barındıran birimler değil, değişebilen programlara uyumlandırılabilen mekanlar olarak tasarlanmaktadır. Modern kentin getirdiği işlev parametresi günümüzde "program" olarak dönüşmektedir.

Metropolitan alanda sınırların belirsizleşmesinin getirdiği olanaklar, iç mekan ile dış çevre arasında sınır olarak var olan cephenin mekan oluşturma özelliğinden sıyrılıp, iç mekan ve dış çevredeki eylemlerin belli belirsiz bir araya getirilmelerinden çıkacak sonuçların sorgulanabileceği bir deney aralığına dönüşmesini sağlamaktadır. İç mekan ile dış çevre arasındaki sınırlar belirsizleşmekte, görsel süreklilik, eylemsel etkileşim olanağı oluşmakta, bütün bunların yanında yarı geçirgen cephelerin doğrudan metinleşmesi anlamını da barındırmaya başlamaktadır.

Resim 2.2.25: Jean Nouvel'in tasarladığı Dumont Schauberg binası anlam yaratan harfler, 1990, Almanya (Boissiere, O., 143, 1993)

Bu anlamda Jean Nouvel'in (1945-) tasarladığı Schauberg binası, (1990) iç mekan ile dış çevre arasındaki mekansal sınırın cephe üzerinden kaybedilmesine

iyi bir örnek olmaktadır. (bkz. Resim 2.2.25) Çevresindeki binalardan farklı olarak cephede okunabilen bir derinlik bulunmaktadır. Yapının üzerine oturduğu suyun yansımaları, cam cepheyi hareketli ve değişken hale getirmektedir. Düşeyde ve yatayda üst üste gelerek katmanlaşan cephe üzerine harfler basılarak mekan görünür hale getirilmektedir. İç mekan ile dış çevre arasında yer alan binanın cephesi, çevredeki kitle tarafından okunabilir büyüklükte bir metin olarak tasarlanmakta, böylece iç mekanın dış çevreye görsel olarak sıkıca bağlanması sağlanmaktadır.

Rem Koolhaas'ın (1944-.) tasarladığı CCTV televizyon istasyonu ve yönetim binasının cephesi, iç mekan ile dış çevre arasında yoğunluk ve geçirgenlik bağlamında şeffaf bir kütle olarak yer almaktadır. Cepheye iç mekandan bakıldığında yalnızca manzara, ışık ve giriş eylemlerine yüzey sağladığı görülürken, dış çevreden bakıldığında diğer binalardan farklı olarak, dış çevreyi ölçek, biçim ve hacim olarak örgütleyen bir mekan olarak açığa çıkmaktadır. Modernist kentte cepheyi oluşturan geometri, mimarlık ortamında yoğunluk oluşturan “kütle” olarak dönüşmektedir. Artık tek başına bir cepheden bahsetmek mümkün değildir. Kütlenin tamamı içinde bulunduğu metropolitan alanda bir mekan durumundadır. (bkz. Resim 2.2.26)

Resim 2.2.26: Rem Koolhaas'ın tasarladığı CCTV televizyon istasyonu ve yönetim binası cephesi, Çin, (Koolhaas, R., 66, 2000)

Modern kentte, biçimin makineleşmeyi izlemesi sonucu iç mekan ile dış çevre arasında “geometri” ve “işlev” ilişkisi bağlamında tasarımılanan cepheler,

Modern sonrası kentte yoğunluk ve geçirgenlik üzerinden kütle ve program olarak dönüştürülmektedir, bu bağlamda metropol yaşamını ve eylemleri örgütleyen mekan olarak tasarılanmaktadır. Kentlinin ürettiği gerçek mekana ait bilgi, ne belirli bir programın kendi içsel koşulları bağlamında ince ince tasarılanan korunaklı iç mekanda, ne de tüketim kültürünün örgütlü bir şekilde yer aldığı tekinsiz dış çevrede değil, ikisinin çakıştığı aralık oluşturan mekanda bulunmaktadır.

Bilimdeki gelişmeler ve gündelik yaşamdaki yansımaları, tüketim kültürü bağlamında yalnızca mimarlık alanını değil, felsefe, sosyoloji gibi farklı disiplinleri de mekan üzerine yeniden düşünmeye yönlendirmektedir. Bugün fiziksel olarak büyüyen, içeriksel olarak karmaşıklaşan kentler mekanın yeniden tanımlanmasını da beraberinde getirmektedir.

İletişim teknolojisindeki yenilikler, sanal ile gerçek arasındaki ayrımı belirsizleştirme üzerinden gündelik hayata girmektedir. Hatta gündelik gerçeklikler ve deneyimler, sanal yaşantıların ve siber-kültürün düşleri yanında pek sönük kalmaktadır. Bu durum, anlamlı toplumsal ve kültürel dönüşümler için alternatif olabilecek gündemlerin yasaklanmasına, saklı tutulmasına hizmet etmektedir. (Robins, K., 1999, s.22-23,)

Kentli yalnız birbirinden değil, kendisinden de uzaklaşmakta, yabancılaşmaktadır. Baudrillard'ın 'kalabalıklar' (Baudrillard, J., 1991, s.17) olarak tanımladığı kentli, artık geçmişte olduğu gibi belirli bir gelenek ya da kültüre ait davranışları tekrar edemeyecek kadar parçalanıp, tüketimin kuralları bağlamında yeniden bir araya gelen kitlelere dönüşmektedir.

Bu noktada mimarlık alanının gelişimi, kentlinin bünyesinde kalan ya da oluşan mekan bilgisine ait yeni olanı takip edip geliştirmesi ya da dönüştürmesine bağlı görünmektedir. "Kentli her ne kadar tüketen nesnelere dönüştürülme yönünde beslense de, hala ketteki yürüyüşleri sırasında mekan üretmektedir." (De certea, 1988) İstanbul, bu üretimin ilk elden açığa çıkartılabileceği bir olanak olarak mimarlık alanının önünde bulunmaktadır.

2.3. Sonuç

Antik dönemden endüstrileşmeye kadar, zamanın düşüncesine göre kutsal inanç, yaşamı ve kenti örgütlemektedir. Kent bugün olduğu kadar kalabalık olmadığından olaylar hakkındaki bilgiler hemen herkese ulaşmakta, kentlilerin yaşantıları birbirinden farklılaşmamaktadır. Toplumsal düzen ve gündelik yaşam, kentin bir süreklilik olarak gelişmesine neden olmaktadır. İş, aile, ibadet ve eğlence

programları kentin belirlenmiş alanlarında gerçekleştirmek, yürüme mesafesinde olan her kent parçası, olaylara fon oluşturan bir tiyatro sahnesi gibi kentlinin ortak belleğinin oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Cephe, iç mekanın sınırı, dış çevrenin mekanlaştırıcı elemanı olarak yalnızca anlam ileten bir yüzey değil, aynı zamanda iç mekan ile dış çevrenin birbirine geçtikleri bir mekandır. Kamusal yapılarda kütleye dönüşen cephe katmanlaşarak derinleşmektedir.

19. yüzyıl endüstri devrimi ile birlikte kentte tarihin izleri yeniden sorgulanmaya başlanmış, cephe dinsel, geleneksel, yerel, vs. anlamları temsil eden bir yüzey olmaktan çıkartılmıştır. Teknolojinin gelişimiyle betonarme ve çelik iskelet sistemler yalnızca geniş açıklıklı hacimler oluşturmak için değil, aynı zamanda seri üretim yapma konusunda da mimarlık ortamını etkilemektedir. Bu etki, cephelerin yeniden temsili yüzeyler olarak kullanılmasını getirmektedir. Teknolojinin mükemmelliği ve işlev, dış çevreye gönderilen yeni anlamlar olmaktadır. Bu kez de cephe, iç mekanın işlev ve taşıyıcı sistem bağlamında dış çevrede okunması için bir araç olmaktadır, belirli bir anlamın aktarılmaya çalışıldığı bir tür ön yüzdür.

Günümüzde cephe kentte yer alan programlar arasındaki ilişkiyi düzenleyen bir mekan olarak mimarlık alanının bir ürünü ve aynı zamanda bilgi kaynağıdır.

Antikten günümüze kentler iç mekan ile dış çevre arasında mekan oluşturan cepheler bağlamında okunduğunda belirli parametreler açığa çıkmaktadır. Tarihsel kent okumasında elde edilen eylem, anlam, kütle ve program kavramları geçmişten günümüze iç mekan ile dış çevre arasındaki cephelerin tasarımı için ortaya konulan kavramlardır. Bu noktada bu parametreler (değişken kavramlar), İstanbul'daki cephelerin/mekanların okunmasında altyapıyı oluşturmaktadır.

3. İSTANBUL' DA İÇ MEKAN ile DIŞ ÇEVRE İLİŞKİSİ

İstanbul, diğer metropoller gibi birbirinden farklı kültürleri içinde barındıran bir yapıya sahiptir. Toplumsal ve ekonomik açılardan diğer Türkiye illerine göre daha büyük ve hızlı değişmekte olması, beraberinde gelen sorunların da diğer illere göre daha büyük ve karmaşık olmasına neden olmaktadır. Mimarlık alanına ait birçok problem çözülmeyi beklemekte, bunun dışında değişme, gelişme yönünde bilinçli ve tutarlı bir tavır alınabilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda İstanbul mimarlığının çalışma alanı olarak görülmekte, kentlinin ürettiği gerçek mekana ait bilgiyi içeren iç mekan ile dış çevre arasındaki cephe ilişkisine dair ele geçirilebilecek veriler önem kazanmaktadır.

3.1. İstanbul Metropolü

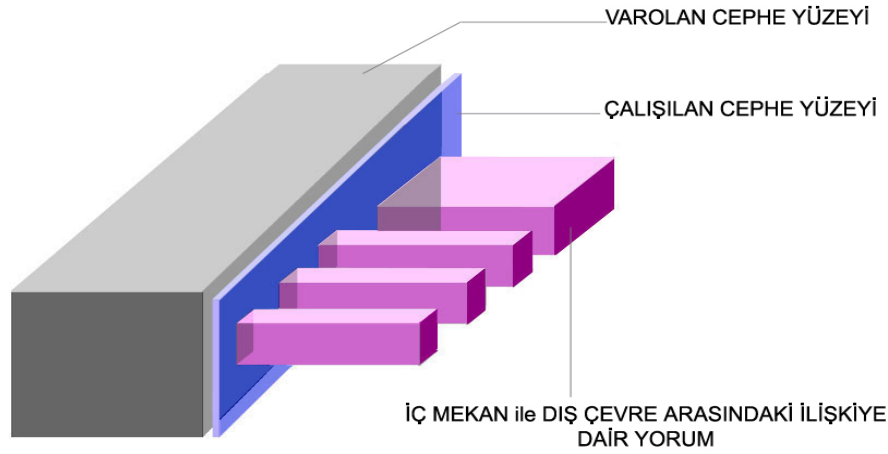
İstanbul birbirine bağlı birçok merkezden oluşan büyük bir kenttir. Nüfusu 12 milyondur ve İstanbul'un yerlilerinin dışında Türkiye ve dünyanın çeşitli yerlerinden gelip yerleşen çok kültürlü bir yapısı vardır. Bu çok kültürlülük birbirinden farklı sayısız durumun alt alta, yan yana, iç içe ve farklılıklarını koruyarak gerçekleşir. İstanbul, eski/yeni, büyük/küçük, rasyonel/irrasyonel, vs. pek çok zıtlığın biriktiği, tüketim kurallarının belirleyici olduğu, "sessiz yığınlar" barındıran bir metropoldür. (Baudrilard, J., 1991, s.18)

İstanbul'u oluşturan parçalar (merkezler) birbirleriyle süreklilik ilişkisi içinde değildir. Parçaları birleştiren karayolu, demir yolu, deniz yolu, kanalizasyon, elektrik/gaz/telefon hatları gibi kentsel ağlar bulunmaktadır. Herhangi bir merkez bir diğerinden hiyerarşik olarak öncelikli değildir. Örneğin Akmerkez bir bina olmasına rağmen İstiklal Caddesi kadar kendisine ait yapısı ve kentteki akışları yönlendirecek gücü olan bir kent parçasıdır. Bu durum İstanbul'un tamamı için geçerli olmaktadır, farklı çekim alanları kentteki akışı sağlamaktadır.

Bir yandan Heidegger'in (1889-1976) "modern hayata ilişkin yaptığı iş, aile, eğlence parçalanmasının yarattığı tekrarlar" (M. Heidegger, 1947, s.32), diğer yanda De Certeau'nun "yürüyerek özgürleşen kalabalıklarına ait akış ve birikimler" (De Certeau 1988, s.97) İstanbul'un büyüklüğünde ve sıkışıklığında artmaktadır. İstanbul bu karmaşık yapısıyla cepheye ilişkin yapılacak bir kent okumasının zengin bir alanı olarak düşünülmektedir.

3.2. Kent Okuma Çalışması Kapsamı ve Yöntemi

Eşzamanlı birçok merkezden oluşan İstanbul'da kent okuma çalışmamızın yoğunlaşacağı pilot bir bölge seçmek yerine, kent içinde yapısal özellikleri belirgin ve tekrar eden iç mekan ile dış çevre arasındaki mekan ilişki gözlemlenip, fotoğrafları çekilerek saptanmaktadır. Fotoğraflar üzerinde mekanların ve elemanların yapı çözümlenmeleri ve değerlendirmeler, okunabilmeleri için "imge" düzleminde oluşturularak elde edilen veriler bağlamında, İstanbul' da var olan iç mekan ve dış çevre arasında cephe ilişkisi üzerine bilgi üretilmektedir. (bkz. Şekil 3.2.1)

Şekil 3.2.1: Mekansal imge grafiği

İç mekân ile dış çevre arasındaki cephe ilişkisi, kentte yer alan programların gündelik yaşam içinde kentteki akışlar ve birbirleri ile kopma, süreklilik ve/veya kesişme açılarından ilişkisini anlatmaktadır. Mimarlığın alanı olarak kent ile kentli, mekân ile eylem arasındaki ilişkiye dair problematikler bu cephe aralığında gizli olmaktadır. Kentteki gündelik yaşam iç mekân ile dış çevre arasındaki cepheyi program, anlam, eylem ve kütle kavramları üzerinden mekân haline getirmektedir. Mekânın yapısına ilişkin anlam bağlamındaki belirlemeler imge/işaret/gönderme, eylem bağlamındaki belirlemeler hareket biçimi/hız/yoğunluk, kütle bağlamındaki belirlemeler yoğunluk/geçirgenlik ve program bağlamındaki belirlemeler ise programın içeriği hakkında bilgiyi kapsamaktadır.

Burada kullanılan kavramların içeriği aşağıdaki gibi belirlenmektedir:

Anlam, cephenin fiziksel bir sınır oluşturmasının dışında başka bir duruma *referans vermesi* ya da bir tür *gösteri* halinde sunması bağlamında o cephenin iç mekân ile dış çevre arasındaki anlamsal ilişkisinin oluş biçimini açığa çıkartmaktadır.

Program, cephenin ardında (iç mekanda) gerçekleşen eylemlerin bir bütün olarak parçası oldukları *konuyu* ifade etmektedir.

Eylem, cephenin ardında (iç mekanda) ya da önünde (dış çevrede) gerçekleşen eylemleri hareket, *hız* ve *yoğunluk* bağlamında tanımlayarak, cephenin yapısal durumunu açığa çıkartmaktadır.

Kütle, cephenin kentte bir büyüklük olarak bulunma durumunun *doluluk* ve *geçirgenlik* bağlamında değerlendirilmesini içermektedir.

İstanbul'daki cephelerin mekân olarak yapılarını açığa çıkartıp karşılaştırılabilir bir bilgi olarak ortama sunmak üzere yukarıda özetlenmeye çalışılmış olan sınıflamalar bağlamında her bir örnek için bir tablo yapılmıştır.

Örnekler, tezin ilk ana bölümünde açığa çıkmış olan program, anlam, eylem ve kütle parametreleri (değişken kavramlar) bağlamında gündelik yaşamdaki halleriyle açıklandıktan sonra bu tablolarda yeniden okunabilir bilgi olarak düzenlenmektedir.

3.3. Örnekler

İstanbul'da bir gözlemci olarak yapılan gezintiler sonucu, cephelerin sürekli tekrar ettiği fark edilmektedir. Bu tekrarların tipteki alanlar çalışmaya örnek oluşturacak durumların gösterilmesi için seçilmektedir. Başka bir deyişle çalışmanın gerçekleştirildiği yerler İstanbul bağlamında rastlantısal gibi görünmekle birlikte, sürekli tekrar eden cephe yaklaşımlarının en belirgin hale geldiği örnek alanlar olarak belirlenmektedir. Belirlenen yerler mekan başlığı ile sunulmakta, bölge isminden sonra üzerinde çalışılan cephe belirtilmektedir.

3.3.1. DIŞ ÇEVRENİN EYLEM BAĞLAMINDA YENİ BİR İÇ MEKAN ÜRETMESİ

3.3.1.1. MEKAN 1 Beşiktaş / Beşiktaş araç köprüsü altı

Resim 3.3.1.1: Beşiktaş araç köprüsü altı

ANLAM: Araçların geçiş yapmaları için tasarlanan köprünün altındaki dış çevre (boş alan), köprü yüzeyine eklenerek satış amacıyla sergilenen objeler ile dış çevrede yürüyen kalabalıklara yönelik alışveriş programının anlam olarak ifade edildiği bir iç mekana dönüştürülmektedir. Sergilenen objelerle oluşturulan iç mekan sayesinde, köprü altının kente katılmasını sağlamaktadır.

PROGRAM: Dış çevrede bulunan köprü üzerinde kalabalıkların araçları ile gerçekleştirdikleri ulaşım programı yer alırken, köprü altında objelerin sergilenmesiyle ortaya çıkan ve pembe renkle gösterilmiş olan cephe içinde alışveriş programına yönelik mekan oluşturulmaktadır.

EYLEM: Köprü boyunca sokak zeminin üst seviyesinde araçlar hızlı ve hareketli bir şekilde yol alırken, zemin seviyesinde yürüyen kalabalıklar ise pembe renkli cephe içinde durağan ve yavaş olarak satıcıyla birebir ilişki bağlamında gerçekleştirilen alış-veriş eylemi gerçekleştirmektedirler. Köprü, araç trafiği için tasarlanmışken, kentlinin alış-veriş eylemi bağlamında mekansal bir cephe üretmenin olanağı olmaktadır. (bkz.Resim: 3.3.1.1, tablo: 3.3.1.1)

KÜTLE: Köprü altındaki hacim, dış çevrede yer alan fiziksel olarak geçirgen bir boşluktur. Köprü altındaki boşluk satış amacıyla mekanlaşmakta, cephe, dış çevre içinde kütle olarak doluluk oluşturan bir iç mekan üretmenin olanağı olmaktadır.

Tablo 3.3.1.1: Beşiktaş araç köprüsü altı, iç mekan/ cephe / dış çevre bilgi tablosu

	İÇ MEKAN	CEPHE	DIŞ ÇEVRE
ANLAM	-	Alış-veriş	-
PROGRAM	Obje satışı	Obje sergisi	Yaya ve araç trafiği
EYLEM	Durağan Yavaş Bireysel	Durağan Yavaş Bireysel	Hareketli Hızlı Kitlesele
KÜTLE	Geçirimsiz doluluk	Yarı geçirgen doluluk	Geçirgen boşluk

3.3.1.2. MEKAN 2 Beşiktaş / Beşiktaş cumartesi pazarı

Resim 3.3.1.2: Beşiktaş cumartesi pazarı

ANLAM: Hafta içinde sokağa sınır oluşturan apartman cepheleri, iç mekana dönük konut yüzeylerini oluşturmaktadırlar. Hafta sonu ise pazar alanının apartman cephelerine eklenmesiyle, dış çevrede bulunan, başka bir deyişle sokakta yürüyen kalabalıklara, çok sayıda objenin seyredilmeye açık olarak sergilenmesinin gösterdiği alış-veriş eylemi anlam olarak ifade edilmektedir.

PROGRAM: Araç ve yaya trafiğinin gerçekleştirildiği dış çevre, pazar alanında kullanılan çadır ve sergilenen objelerin cephe oluşturmada kullanılmasıyla, alışveriş programının gerçekleştirildiği bir mekana dönüştürülmektedir. Mavi renkle gösterilmiş olan apartman cephelerinin sınırladığı barınma işlevinin yerine, iç mekan ile dış çevre arasında alış-verişe yönelik bir mekan oluşmaktadır.

EYLEM: Dış çevredeki (sokakta) hızlı ve hareketli yürüme eylemi, pazar alanının içinde, kalabalıkların yavaş ve hareketli alış-veriş eylemine dönüşmektedir. Pembe renkle gösterildiği gibi apartmanların cepheleri otomobil dizisine kadar genişlemekte, sokakta yürüyen kalabalıkların pazar alanına girip çıkması ve pazar alanı içindeki sürekli hareketi mekansal bir bütünlük, bir hacim oluşturmaktadır.

KÜTLE: Pazar alanının dışındaki çevre, başka bir deyişle sokak, görsel ve fiziksel olarak geçirgen bir boşluktur. Pazar alanı doluluk oluşturan bir kütle olarak dış çevre içinde mekanlaşmakta, dış çevre ile arasındaki sınırları geçirgen hale getirerek sokağı da içine almaktadır. (bkz.Resim: 3.3.1.2, bkz.tablo 3.3.1.2)

Tablo 3.3.1.2: Beşiktaş cumartesi pazarı, iç mekan/ cephe/ dış çevre bilgi tablosu

	İÇ MEKAN	CEPHE	DIŞ ÇEVRE
ANLAM	-	Alış-veriş	-
PROGRAM	Objeye satışı	Objeye sergisi	Yaya ve araç trafiği
EYLEM	Hareketli Yavaş Kitlesele	Hareketli Yavaş Kitlesele	Hareketli Hızlı Kitlesele
KÜTLE	Geçirimsiz doluluk	Yarı geçirgen doluluk	Geçirgen boşluk

3.3.1.3. MEKAN 3 Beşiktaş / Beşiktaş Teknosa mağazası önündeki çay içme mekanı

Resim 3.3.1.3. Beşiktaş Teknosa mağazası önündeki çay içme mekanı

ANLAM: Mevcut bulunan Teknosa mağazasının cephesine sonradan eklenen masa, sandalye ve şemsiye gibi objelerle, çay içme mekanının cephesi oluşturulmaktadır. Dış çevrede oluşturulan iç mekanda oturarak gerçekleştirilen çay içme eylemi, yürümekte olan kalabalıklara objelerin yan yana getirilerek sokak arasında mekansal bir düzen oluşturulmasıyla anlam olarak ifade edilmektedir.

PROGRAM: Dış çevrede bulunan mağazaya ait mavi renkle gösterilmiş olan cephede, pembe renkle gösterilmiş olan çay içme mekanının cepheye eklenmesi sonucunda oturarak çay içme programının için iç mekan oluşmaktadır.

EYLEM: Dış çevredeki kalabalıkların gerçekleştirdikleri hızlı ve hareketli yürüme eylemi, çay içme mekanının sokak içine kadar şemsiyelerle taşınmasıyla kalabalıklara değmektedir. Kalabalıklar sokaktan geçerken zaman zaman durmakta, şemsiyeler altında oturma ve çay içme eylemi gerçekleştirmektedirler. Kalabalıkların oturma ve yürüme eylemleri, dış çevre içinde birbirini etkileyerek, teknosa mağazasının cephesini bir mekan olarak yeniden üretmektedir.

KÜTLE: Mağaza cephesine bir çok objenin eklenmesiyle dış çevrede yeni bir mekansal cephe üretilmektedir. Sokağın hacimsel boşluğunun cephe içine alınmasıyla, eylemsel/görsel olarak geçirgen doluluk oluşturan kütle ile bir iç mekan elde edilmektedir. (bkz.Resim: 3.3.1.3, bkz.tablo: 3.3.1.3.)

Tablo 3.3.1.3: Beşiktaş Teknosa mağazası önündeki çay içme mekanı iç mekan/ cephe/ dış çevre bilgi tablosu

	İÇ MEKAN	CEPHE	DIŞ ÇEVRE
ANLAM	-	Oturarak çay içme	-
PROGRAM	Çay içme	Çay içme	Yaya trafiği
EYLEM	Durağan Yavaş Kitlesele	Durağan Yavaş Kitlesele	Hareketli Hızlı Kitlesele
KÜTLE	Geçirgen doluluk	Yarı geçirgen doluluk	Geçirgen boşluk

3.3.2. İÇ MEKANIN EYLEM BAĞLAMINDA DIŞ ÇEVREDEDEN KOPMASI

3.3.2.1. MEKAN 4 Beykoz / Acarkent villaları

Resim 3.3.2.1. Acarkent villaları

ANLAM: Acarkent villalarını ve bahçeyi çevreleyen duvar, villa cephelerinin yerini almakta, yüksek tasarımı sonucu, sokakta yürümekte olan kalabalıklara iç mekanın dış çevreden fiziksel olarak tamamen kopuk olduğu anlam olarak ifade edilmektedir.

PROGRAM: Araç ve yaya trafiğinin gerçekleştiği dış çevrede, pembe renkle gösterilmiş olan bahçe duvarı, sadece iç mekana sınır çizen iki boyutlu bir cephe olarak kullanılmaktadır. Sokak üzerinde eylemsel bir program gerçekleşmemesi sonucu, yeni bir mekan oluşmamaktadır.

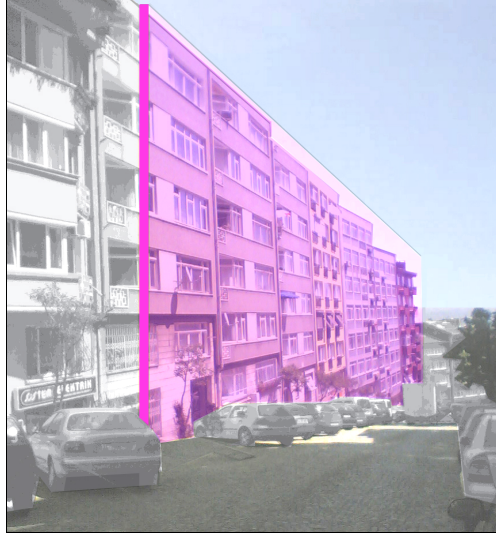
EYLEM: Bahçe duvarı, sokaktaki kalabalıkların hızlı ve hareketli olarak gerçekleştirdikleri yürüme eylemini, iç mekandan uzaklaştırmak ve ev sahibinin barınma eylemine korunak oluşturulması amacıyla tasarlanmış bir cephe.

KÜTLE: Villaların cephesi olarak bahçe duvarı tamamen geçirimsiz bir yüzeydir. Bu nedenle, dış çevrede kütle olarak bir etkisi bulunmamaktadır. (bkz.Resim: 3.3.2.1, bkz.tablo: 3.3.2.1.)

Tablo 3.3.2.1: Acarkent villaları, iç mekan/ cephe/ dış çevre bilgi tablosu

	İÇ MEKAN	CEPHE	DIŞ ÇEVRE
ANLAM	-	Sınır oluşturma	-
PROGRAM	-	-	Yaya ve araç trafiği
EYLEM	Durağan Yavaş Bireysel	Durağan Yavaş Bireysel	Hareketli Hızlı Kitlesele
KÜTLE	Yarı geçirgen doluluk	Geçirimsiz	Geçirgen boşluk

3.3.2.2. MEKAN 5 Nişantaşı / Teşvikiye yokuşundaki apartman blokları

Resim 3.3.2.2: Teşvikiye yokuşundaki apartmanlar

ANLAM: Apartman bloklarının yan yana getirilmesiyle yol boyunca belirli bir iç mekana değil sürekli olarak devam eden birçok iç mekana cephe oluşturulmaktadır. Fiziksel olarak bütünleşen cepheler herhangi bir anlama gönderme yapmaksızın, dış çevre ile iç mekan arasında yarı geçirgen bir yüzey oluşturmaktadır.

PROGRAM: Araç ve yaya trafiğinin gerçekleştiği dış çevrede blokların yan yana konumlandırılmalarıyla pembe renkle gösterilmiş olan cephe oluşmaktadır. İç mekanın, sokaktaki kalabalık akışlardan tamamen soyutlanmasıyla, dış çevrede geçilmez sınırlar çizilmektedir. Bu sayede iç mekana ait program, dış çevreden net olarak algılanmamaktadır.

EYLEM: İç mekandaki eylem her ne olursa olsun, cephenin yüzey şeklindeki yapısı bağlamında dış çevrede yeni bir eylemin, dolayısıyla mekanın üretilmesine olanak sağlanmamaktadır.

KÜTLE: İç mekanların fiziksel olarak birleşmesiyle oluşan sürekli cephe, dış çevreyi doluluk oluşturulan bir kütle olarak biçimlendirmekte, sokağın sınırları çizilmektedir. (bkz.Resim: 3.3.2.2, bkz.tablo: 3.3.2.2)

Tablo 3.3.2.2:Teşvikiye apartman blokları iç mekan/ cephe/ dış çevre bilgi tablosu

	İÇ MEKAN	CEPHE	DIŞ ÇEVRE
ANLAM	-	Sınır oluşturma	-
PROGRAM	-	-	Yaya ve araç trafiği
EYLEM	Durağan Yavaş Bireysel	-	Hareketli Hızlı Kitlesele
KÜTLE	Geçirimsiz doluluk	Yarı geçirgen doluluk	Geçirgen boşluk

3.3.3. İÇ MEKANIN EYLEM BAĞLAMINDA DIŞ ÇEVREDE SÜRDÜRÜLMESİ

3.3.3.1. MEKAN 6 Beşiktaş / İhlamurdere caddesinde market

Resim 3.3.3.1: İhlamurdere caddesinde market

ANLAM: Yol seviyesinin gerisinde bulunan marketten, dış çevreye doğru uzatılan çatı ile marketin cephesi oluşturulmaktadır. Cephe altına yerleştirilen tezgahlarda çok sayıda objenin satış amacıyla seyredilmeye açık olarak sergilenmesiyle, sokakta yürümekte olan kalabalıklara doğru alış-veriş eyleminin anlam olarak ifade edildiği bir iç mekan elde edilmektedir.

PROGRAM: Cephesi mavi renkle gösterilmiş olan marketin iç mekanında ki objelerin dış çevreye taşınmasıyla, pembe renkle gösterilmiş olan cephe ortaya çıkmakta, bunun sonucunda sokakta alış-veriş programına yönelik mekan üretme olanağı sağlanmaktadır. Market önünden geçen kalabalıkların iç mekana yönlendirilmesi amaçlanmaktadır. (bkz.Resim: 3.3.3.1)

EYLEM: Dış çevredeki hızlı ve hareketli yürüme eylemi, çatı altında kalabalıkların yavaş ve hareketli alış-veriş eylemine dönüşmektedir. Müşterilerin ürünleri seçerek ayakta gerçekleştirdikleri alış-veriş eylemi, cepheyi mekan olarak yeniden üretmektedir. Marketin iç mekanında gerçekleştirilen satış eyleminin büyük bölümü, sokağın ortasına kadar ulaşan davetkar mekan içinde sürdürülmektedir.

KÜTLE: Marketin cephe uzantısı olarak çatının altındaki alan, dış çevrede (sokakta) fiziksel olarak geçirgen bir boşluktur. Sokağın, objelerin sergilendiği tezgahlar ile bu alan içine alınmasıyla, dış çevrede kütle olarak doluluk oluşturan yarı geçirgen bir iç mekan tasarımlanmaktadır. (bkz.tablo: 3.3.3.1)

Tablo 3.3.3.1: Market iç mekan/ cephe/ dış çevre bilgi tablosu

	İÇ MEKAN	CEPHE	DIŞ ÇEVRE
ANLAM	-	Alış-veriş	-
PROGRAM	-	Obje sergisi Obje satışı	Yaya ve araç trafiği
EYLEM	Durağan Yavaş Kitlesele	Durağan Yavaş Kitlesele	Hareketli Hızlı Kitlesele
KÜTLE	Yarı geçirgen doluluk	Geçirgen doluluk	Geçirgen boşluk

3.3.3.2. MEKAN 7 Ortaköy / Sahil yoluna gözleme salonu

Resim 3.3.3.2: Sahil yoluna gözleme salonu

ANLAM: Binalar arasında bulunan gözleme salonunun tentesi altına masa ve sandalye gibi objelerin yerleştirilmesiyle gözleme salonunun iç mekanı, dış çevreye taşınmaktadır. Objelerin sokakta mekan oluşturan bir düzen içinde yerleştirilmeleri sonucunda, sokakta yürümekte olan kalabalıklara oturarak yemek yeme eylemi anlam olarak ifade edilmektedir.

PROGRAM: Gözleme salonunu oluşturan iç mekânın dış çevreye taşınarak yemek yeme eyleminin bu alanda sürdürülmesiyle, pembe renkle gösterilmiş olan cephe ortaya çıkmaktadır. Dış çevredeki cephenin yeme/içme programının gerçekleştirilmesine uygun bir mekan olarak tasarlanması sonucu, sokakta yürümekte olan kalabalıklar programa davet edilmektedirler.

EYLEM: Dış çevredeki (sokakta) oluşturulan mekânda gün boyunca durağan ve yavaş olarak kalabalıkların yeme/içme eylemi gerçekleşmektedir. Tente, masa ve sandalyeler bu eylem bağlamında mekansal bir cephe üretmenin olanağı olmaktadır. (bkz.Resim: 3.3.3.2, bkz.tablo: 3.3.3.2)

KÜTLE: Salonunun önündeki hacimsel boşluk dış çevrede oturularak yeme/içme faaliyetinin gerçekleştirilmesi amacıyla mekanlaşmakta, ortaya çıkan cephe, sokakta kütle olarak doluluk oluşturan bir iç mekân üretmenin olanağı olmaktadır.

Tablo 3.3.3.2: Gözleme salonu iç mekân/ cephe/ dış çevre bilgi tablosu

	İÇ MEKAN	CEPHE	DIŞ ÇEVRE
ANLAM	-	Oturarak yemek yeme	-
PROGRAM	-	Oturarak yemek yeme	Yaya trafiği
EYLEM	Durağan Yavaş Kitlesele	Durağan Yavaş Kitlesele	Hareketli Hızlı Kitlesele
KÜTLE	Yarı geçirgen doluluk	Geçirgen doluluk	Geçirgen boşluk

3.3.3.3. MEKAN 8 Ortaköy / Ortaköy meydanında kumpir dükkanları

Resim 3.3.3.3: Ortaköy meydanında kumpir dükkanları

ANLAM: Dış çevrede (sokakta) yan yana sıralanarak tasarımlanmış olan kumpir dükkanlarının iç mekanlarını çevreleyen cephe sayesinde doğrudan dış çevreye açılım sağlanmaktadır. Dış çevrede yürümekte olan kalabalıklara yönelik yemekler sokakta cephenin arkasında görünür bir şekilde hazırlanmasıyla, yeme/içme eyleminin sokakta ayaküstü gerçekleştirilmesi anlam olarak ifade edilmektedir.

PROGRAM: Dış çevredeki kalabalıkların kumpir dükkanlarının mavi renkle gösterilen cephesi önünde yemek yeme amacıyla toplanmalarıyla, sokak, yemek servis ve satış programının gerçekleştirildiği pembe renkle gösterilen bir iç mekana dönüştürülmektedir. (bkz.Resim: 3.3.3.3, bkz.tablo: 3.3.3.3)

EYLEM: Dış çevrede hızlı ve hareketli olarak gerçekleştirilen kalabalıkların yürüme eylemi, pembe renkle gösterilen iç mekanda durağan ve yavaş gerçekleştirilen yeme/içme eylemine dönüşmektedir. Sokak boyunca kalabalıkların ayakta gerçekleştirdikleri yeme/içme eylemi, cepheyi mekan olarak yeniden üretmektedir.

KÜTLE: Dış çevreyi oluşturan fiziksel olarak geçirgen sokak boşluğu, yemek servisi ve satış amacıyla mekanlaşmakta, cephe, dış çevre içinde kütle olarak doluluk oluşturan yarı geçirgen bir iç mekan üretmenin olanağı olmaktadır.

Tablo 3.3.3.3. Kumpir dükkanları iç mekan/ cephe/ dış çevre bilgi tablosu

	İÇ MEKAN	CEPHE	DIŞ ÇEVRE
ANLAM	-	Yeme/içme	-
PROGRAM	Yemek hazırlama	Yemek servisi Yemek satışı	Yaya ve araç trafiği
EYLEM	Durağan Yavaş Bireysel	Durağan Yavaş Bireysel	Hareketli Hızlı Kitlesele
KÜTLE	Yarı geçirgen doluluk	Geçirgen doluluk	Geçirgen boşluk

3.3.3.4. MEKAN 9 Beşiktaş / Beşiktaş çarşısında terlik mağazası

Resim 3.3.3.4: Beşiktaş çarşısında terlik mağazası

ANLAM: Dış çevredeki mavi renkle gösterilen mağaza cephesinde satış amacıyla sergilenen objelerle sokakta yürümekte olan kalabalıklara, gerçekleştirilen alış-veriş eylemi anlam olarak ifade edilmektedir. Sokak, mağazaya ait pembe renkle gösterilen bir iç mekana dönüştürülmektedir.

PROGRAM: Sokakta mavi renkle gösterilen cephede ürünlerin sergilenme programı oluşturulmasıyla, yolda yürümekte olan kalabalık pembe renkle gösterilen iç mekana yönlendirilmektedir ve bu mekanda ürünlerin satış programı gerçekleştirilmektedir.

EYLEM: Yolda hızlı ve hareketli olarak yürüme eylemi gerçekleştiren kalabalıklar, pembe renkle gösterilmiş olan cephe içinde ayakta durarak ürünlere bakma eylemi gerçekleştirmektedirler ve bu eylemleri sayesinde cephe mekan olarak yeniden üretilmektedir. (bkz.Resim: 3.3.3.4, bkz.tablo: 3.3.3.4)

KÜTLE: Sokak içerisinde mağaza cephesinin oluşturduğu geçirimsiz doluluğun dışında fiziksel olarak geçirgen hacimsel bir boşluk bulunmaktadır. Dış çevredeki objelerin sergilendikleri bölge, kütle olarak doluluk oluşturan geçirgen bir cephe ile sokağı da içine almakta, mekanlaşmaktadır.

Tablo 3.3.3.4: Terlik mağazası iç mekan/ cephe/ dış çevre bilgi tablosu

	İÇ MEKAN	CEPHE	DIŞ ÇEVRE
ANLAM	-	Alış-veriş	-
PROGRAM	-	Obje sergisi Obje satışı	Yaya trafiği
EYLEM	Durağan Yavaş Kitlesele	Durağan Yavaş Kitlesele	Hareketli Hızlı Kitlesele
KÜTLE	Geçirimsiz doluluk	Geçirgen doluluk	Geçirgen boşluk

3.3.4. İÇ MEKAN ile DIŞ ÇEVRENİN EYLEM BAĞLAMINDA GEÇİCİ OLARAK KESİŞMESİ

3.3.4.1. MEKAN 10 Beşiktaş / Otobüs durağı

Resim 3.3.4.1: Beşiktaş otobüs durağı

ANLAM: Dış çevrede (caddede) yer alan otobüs duraklarının cepheleri, o alanda toplanarak araç bekleme eylemi gerçekleştiren yolcularla iç mekana dönüşmektedir. Bekleme sonucu biriken kalabalıklar, toplu ulaşım eylemini anlam olarak caddede yürümekte olan diğer kalabalıklara göstermektedir.

PROGRAM: Caddede mavi renkle gösterilen iç mekanda yolcuların otobüs beklemesiyle biriken kalabalık bekleme programı bağlamında yeni bir cephe üretmektedir.

EYLEM: Cephenin dış çevrede bekleme programına mekan oluşturulmasında kullanıldığı otobüs duraklarında, gün boyunca değişim yaşanmaktadır. Başka bir deyişle cephe, eylem bağlamında geçici olarak iç mekan ile dış çevrenin kesiştiği bir mekandır.

KÜTLE: Caddedeki durak içindeki hacim fiziksel olarak geçirgen bir boşluktur. Durak içindeki boşluk, bekleme eylemi sırasında mekanlaşmakta, cephe, dış çevre içinde kütle olarak doluluk oluşturan bir iç mekan üretmenin olanağı olmaktadır. (bkz.Resim: 3.3.4.1, bkz.tablo: 3.3.4.1)

Tablo 3.3.4.1: Beşiktaş otobüs durağı iç mekan/ cephe/ dış çevre bilgi tablosu

	İÇ MEKAN	CEPHE	DIŞ ÇEVRE
ANLAM	-	Toplu ulaşım	-
PROGRAM	-	Toplu bekleme	Yaya ve araç trafiği
EYLEM	-	Durağan Yavaş Kitlesele	Hareketli Hızlı Kitlesele
KÜTLE	Geçirgen doluluk	Geçirgen doluluk	Geçirgen boşluk

3.3.4.2. MEKAN 11 Beşiktaş / Beşiktaş sahilinde vapur iskelesi

Resim 3.3.4.2: Beşiktaş sahilinde vapur iskelesi

ANLAM: Beşiktaş sahilinde bulunan iskelede, vapurun iç mekan olarak iskeleye yanaşmasıyla beraber hem vapurun hacmi hem de yolcuların deniz aracında gerçekleştirdikleri inme/binme eylemleri bağlamında vapurdan başlayıp yolu da içine alan bir mekan oluşturulmaktadır. İskelenin cephesi eylem anında genişleyerek vapura binişin ortamı olduğu anlamını kazanmaktadır. Eylem ile birlikte cephe yok olduğunda anlam da yok olmaktadır.

PROGRAM: Gün içinde kalabalıkların yürüdükleri sahil yolu, deniz ulaşımı programı bağlamında, yolcuların mavi renkle gösterilmiş olan cephe içinden giriş/çıkış yapmalarıyla pembe renkle gösterilen mekana dönüştürülmektedir. Vapur ve yolcu kalabalığı bulunmadığı zaman mekanlaşmış olan cephe ortadan kalkmakta, program yok olmaktadır.

EYLEM: Dış çevredeki kara üzerinde oluşan pembe renkle gösterilmiş olan cephe içinden hareketli ve hızlı olarak yürüyerek geçen kalabalıklar, vapurun iç mekanına ulaşmaktadırlar ve bu mekanda oturarak durağan, yavaş olarak deniz üzerinde dolaşma eylemi gerçekleştirmektedirler. Eylem bittiğinde iç mekan ile dış çevre arasındaki cephe ortadan kalkmaktadır. (bkz.Resim: 3.3.4.2, bkz.tablo: 3.3.4.2)

KÜTLE: Boş ve fiziksel olarak geçirgen dış çevre (sokak) boşluğu, ulaşım eyleminin deniz üzerinde vapura binilerek sağlanması sonucu, geçirgen bir cephe olarak mekanlaşmakta, başka bir deyişle kütleleşmektedir.

Tablo 3.3.4.2: Beşiktaş vapur iskelesi iç mekan/ cephe/ dış çevre bilgi tablosu

	İÇ MEKAN	CEPHE	DIŞ ÇEVRE
ANLAM	-	Vapura inme/binme	-
PROGRAM	Deniz ulaşımı	Vapura inme/binme	Yaya trafiği
EYLEM	Durağan Yavaş Kitlesele	Durağan Yavaş Kitlesele	Hareketli Hızlı Kitlesele
KÜTLE	Yarı geçirgen doluluk	Geçirgen doluluk	Geçirgen boşluk

3.3.4.3. MEKAN 12 Beyoğlu / Telefon kulübeleri

Resim 3.3.4.3: Beyoğlu telefon kulübeleri

ANLAM: Dış çevredeki (sokakta) kalabalıkların telefon görüşmesi yaparak kulübeleri doldurmakta, cephe geçici olarak iç mekanla dış çevrenin kesişmesini sağlamaktadır. Kulübelerin üzerindeki yazılar ve oluşturulan cephedeki insanların telefonla konuşurken sokakta birebir görünmeleri sonucu, haberleşme eylemi dış çevrede anlam olarak ifade edilmektedir.

PROGRAM: Telefon ile haberleşme programı mavi ile gösterilmiş telefon kulübesi mekanlarında gerçekleşmektedir. Pembe ile gösterilen cephe kentli telefon görüşmesi eylemini gerçekleştirirken açığa çıkmaktadır. Cephe, telefon ile haberleşme programı eyleme dönüştükçe, geçici olarak iç mekan ile dış çevreyi kesiştirmektedir. (bkz.Resim: 3.3.4.3)

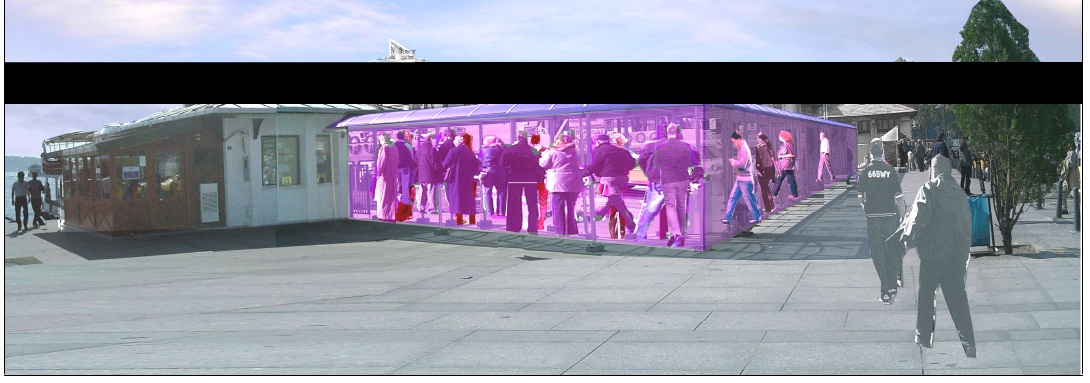
EYLEM: Dış çevredeki kentlinin hareketli, hızlı ve gürültülü olarak gerçekleştirdikleri yaya ve araç trafiği bulunmaktadır. İç mekan olarak kulübeler; durağan, yavaş ve bireysel haberleşme eylemi bağlamında mekansal bir cephe üretmenin olanağı olmaktadır.

KÜTLE: Dış çevre, başka bir deyişle sokak, görsel ve fiziksel olarak geçirgen bir boşluktur. Telefon kulübeleri kentinin telefon ile görüşme eylemiyle bir kütleye dönüşmekte, dış çevrenin içinde mekanlaşmakta, dış çevre ile arasındaki sınırları yarı geçirgen hale getirerek sokağı da içine almaktadır. (bkz.tablo: 3.3.4.3)

Tablo 3.3.4.3: Telefon kulübeleri iç mekan/ cephe/ dış çevre bilgi tablosu

	İÇ MEKAN	CEPHE	DIŞ ÇEVRE
ANLAM	-	Telefon görüşmesi	-
PROGRAM	Haberleşme	Haberleşme	Yaya trafiği
EYLEM	Durağan Yavaş Bireysel	Durağan Yavaş Bireysel	Hareketli Hızlı Kitlesele
KÜTLE	Yarı geçirgen doluluk	Geçirgen doluluk	Geçirgen boşluk

3.3.4.4. MEKAN 13 Beşiktaş / Beşiktaş-Üsküdar motor iskelesi önündeki bilet gişeleri

Resim 3.3.4.4. Beşiktaş-Üsküdar motor iskelesi önündeki bilet gişeleri

ANLAM: Dış çevre ile denizde park halinde durmakta olan deniz motorları arasında iç mekan olarak saçak bulunmaktadır. Yolcuların geçiş eylemi sırasında cephe geçici olarak mekanlaşmakta, bu sayede toplu deniz ulaşımı anlam olarak görünmektedir.

PROGRAM: Deniz motoru kıyıya yanaştığı zaman, deniz ulaşımı programı bağlamında, kentlinin motorlara doğru yürüme eylemi sırasında pembe renkle gösterilen cephe oluşmaktadır.

EYLEM: Kara üzerinde yayaların gerçekleştirdikleri hareketli ve hızlı yürüme eylemi, mekandan geçiş eylemi yapıldıktan sonra, deniz üzerinde durağan ve yavaş olarak gerçekleştirilen ulaşım eylemine dönüşmektedir. Mavi renkle gösterilen saçak, pembe renkle gösterilen motorlara doğru yürüme eylemi bağlamında, dış çevre ile kesişmekte, cephe geçici olarak mekanlaşmaktadır.

KÜTLE: Mavi renkle gösterilen iç mekan olarak saçığın dışındaki hacim fiziksel olarak geçirgen bir boşluktur. Bu hacim kalabalıklar için geçiş, ulaşım ve seyahat etme programlarının deniz üzerindeki motorlara binilerek sağlanması eylemiyle, kütle oluşturan geçirgen bir cephe olarak mekanlaşmaktadır. (bkz.Resim: 3.3.4.4, bkz.tablo: 3.3.4.4.)

Tablo 3.3.4.4: Beşiktaş- Üsküdar motor iskelesi iç mekan/ cephe/ dış çevre bilgi tablosu

	İÇ MEKAN	CEPHE	DIŞ ÇEVRE
ANLAM	-	Deniz ulaşımı	-
PROGRAM	-	Deniz motoruna binme	Yaya trafiği
EYLEM	Durağan Yavaş Kitlesele	Hareketli Hızlı Kitlesele	Hareketli Hızlı Kitlesele
KÜTLE	Geçirgen doluluk	Geçirgen doluluk	Geçirgen boşluk

3.3.5. İÇ MEKANIN ANLAM BAĞLAMINDA DIŞ ÇEVREDE SÜRDÜRÜLMESİ

3.3.5.1. MEKAN 14 Ataköy / E5 otoyolu üzerinde İstanbul Kültür Üniversitesi

Resim 3.3.5.1: E5 otoyolu üzerinde İstanbul Kültür Üniversitesi

ANLAM: Cephe, dış çevredeki otoyol sınırından uzak bir mesafede inşa edilmiş olan iç mekanı sınırlayan yüzeyin üstünde bulunan dev harflerle yazılmış “Kültür Üniversitesi” yazısı ile güvenlik girişinin arasında kalan alandır. Bu alanda öğrencinin oluşturduğu hareket ve binanın üzerindeki yazı ile yol üzerinde üniversite temsil edilmektedir. Başka bir deyişle, üniversitede gerçekleştirilen eğitim ve öğretim programı, anlam olarak dış çevrede hızla ilerleyen araçlara ve kalabalıklara cephe aracılığıyla ifade edilmektedir.

PROGRAM: Dış çevrede üniversite önündeki alan, öğrencilerin eğitim ve öğretim programının gerçekleştirildiği iç mekana ulaşmaları amacıyla, güvenlik girişinden itibaren pembe renkle gösterilen cepheler arasında mekanlaşmaktadır. Başka bir deyişle cephe, iç mekan ile dış çevre arasında, eğitim ve öğretim programının temsil edilerek sürdürüldüğü bir mekandır.

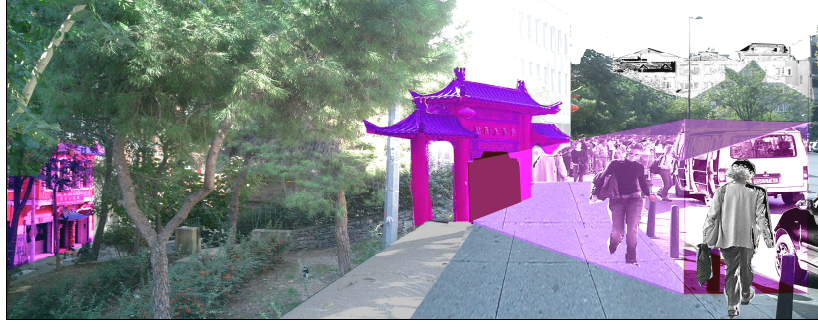
EYLEM: Dış çevrede, otoyol boyunca hareketli ve hızlı olarak araç trafiğiyle ulaşım eylemi yapılırken, otoyol kenarında bulunan giriş kapısından üniversite binasına kadar olan boşluğu oluşturan cephe, öğrencilerin üniversiteye girmek üzere yürüme eylemini içeren bir mekandır. (bkz.Resim: 3.3.5.1)

KÜTLE: Kültür üniversitesi binası önündeki hacim, dış çevrede bulunan fiziksel olarak geçirgen bir boşluktur. Bu boşlukta, gün boyunca üniversite binasının otoyoldaki araçlara temsil edilmesi ve öğrencilerin üniversitedeki iç mekana, giriş/çıkış eyleminin kontrollü olarak sağlanması amacıyla, kütle olarak doluluk oluşturan yarı geçirgen bir cephe ortaya çıkmaktadır. (bkz.tablo: 3.3.5.1)

Tablo 3.3.5.1 Kültür üniversitesi iç mekan/ cephe/ dış çevre bilgi tablosu

	İÇ MEKAN	CEPHE	DIŞ ÇEVRE
ANLAM	-	Kültür Üniversitesi	-
PROGRAM	Eğitim/Öğretim	Giriş/çıkış	Yaya ve araç trafiği
EYLEM	Durağan Yavaş Kitlesele	Hareketli Yavaş Kitlesele	Hareketli Hızlı Kitlesele
KÜTLE	Yarı geçirgen doluluk	Yarı geçirgen doluluk	Geçirgen boşluk

3.3.5.2. MEKAN 15 Beyoğlu/ Sıraselviler caddesinde Çin lokantası

Resim 3.3.5.2. Sıraselviler caddesinde Çin lokantası

ANLAM: Çin lokantasının cephesi, dış çevrede cadde seviyesinden aşağıdaki ağaçlar ardında bulunan pembe renkle gösterilen yüzey ile yol kenarına yerleştirilmiş olan giriş ve çıkış kapısı arasında kalan alandır. Bu alanda müşterilerin oluşturduğu hareket ve kapının Çin geleneksel mimarisine gönderme yapmasıyla, lokanta yol üzerinde temsil edilmektedir. Başka bir deyişle, lokantada gerçekleştirilen yemek yeme programı, anlam olarak dış çevrede hızla ilerleyen kalabalıklara cephe aracılığıyla ifade edilmektedir.

PROGRAM: Dış çevrede lokanta önündeki alan, müşterilerin yemek yeme programının gerçekleştirildiği iç mekana ulaşmaları amacıyla, giriş ve çıkış kapısından itibaren pembe renkle gösterilen cepheler arasında mekanlaşmaktadır. Başka bir deyişle cephe, iç mekan ile dış çevre arasında, yemek yeme programının temsil edilerek sürdürüldüğü bir mekandır.

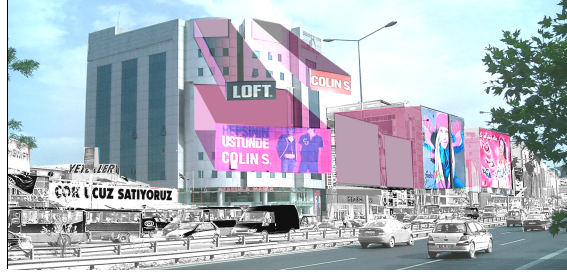
EYLEM: Dış çevrede cadde üzerinde hareketli ve hızlı olarak yaya trafiği gerçekleşirken, cadde kenarında bulunan giriş kapısından lokantaya kadar olan boşluğu oluşturan cephe, müşterilerin Çin lokantasına girmek üzere yürüme eylemini içeren bir mekandır. (bkz.Resim: 3.3.5.2)

KÜTLE: Çin lokantası önünde ağaçlar arasındaki hacim, dış çevrede fiziksel olarak geçirgen bir boşluktur. Bu boşlukta, gün boyunca lokantanın caddedeki kalabalıklara temsil edilmesi ve müşterilerin lokantadaki iç mekana, giriş/çıkış eyleminin sağlanmasıyla, dış çevrede kütle olarak doluluk oluşturan yarı geçirgen bir cephe ortaya çıkmaktadır. (bkz.tablo: 3.3.5.2.)

Tablo 3.3.5.2. Çin lokantası iç mekan/ cephe/ dış çevre bilgi tablosu

	İÇ MEKAN	CEPHE	DIŞ ÇEVRE
ANLAM	-	Yemek yeme	-
PROGRAM	Yemek yeme	Giriş/çıkış	Yaya ve araç trafiği
EYLEM	Durağan Yavaş Bireysel	Hareketli Yavaş Bireysel	Hareketli Hızlı Kitlesele
KÜTLE	Yarı geçirgen doluluk	Yarı geçirgen doluluk	Geçirgen boşluk

3.3.5.3 MEKAN 16 Ataköy / E5 otoyolu üzerinde Marka& Marka elbise satış mağazaları

Resim 3.3.5.3: E5 otoyolu üzerinde Marka& Marka elbise satış mağazaları

ANLAM: Otoyol kenarında bulunan cepheler, mağazaların iç mekanlarında bulunan satış objelerinin, dış çevrede görsel olarak reklamının yapıldığı tabelalar ile zemindeki satış mağazalarının vitrinlerinden oluşmaktadır. Tabelaların otoyolda hızla ilerlemekte olan araçlara yönelik büyük boyutlarda olmaları, mağazaların kent ölçeğinde görülebilir olmalarını sağlamaktadır. Başka bir deyişle cepheler satılan ürünün imgesini tüm İstanbul'a temsil etmekte, gerçekleştirilen alış-veriş programı, anlam olarak dış çevredeki araçlara cephe aracılığıyla ifade edilmektedir.

PROGRAM: Dış çevrede pembe renkle gösterilen tabelalar ile otoyolda hızla ilerlemekte olan araçlar içindeki kalabalıkların, mağazaların buldukları alanı öğrenmeleri sağlanmaktadır. Başka bir deyişle tekrar bu mağazalara gelen ilgili müşteriler, iç mekandaki farklı markalardan oluşan alış-veriş programını cepheler üzerinden tanıyarak gerçekleştirmektedirler. Alış-veriş programı zemin katta eylemsel olarak gerçekleşmektedir. Zemin kattaki dış çevre, daha çok otomobillerin park etmesi ve yayaların yürüme programlarına sahiptir. (bkz.Resim: 3.3.5.3)

EYLEM: Dış çevredeki otoyolda gün boyunca hareketli ve hızlı olarak araç trafiğiyle ulaşım eylemi sürerken, otoyola yönelik reklam tabelaları cephenin anlam ileten yüzey parçası, mağazalarda durağan ve yavaş gerçekleştirilen alış-veriş eylemi bağlamında mekanlaşan parçası olmaktadır. (bkz.tablo: 3.3.5.3.)

KÜTLE: Mağazaların önündeki otoyol, fiziksel olarak geçirgen hacimsel bir boşluktur. Otoyolda mağazalar üzerindeki tabelalar, reklam yapılan geçirimsiz cephe dolulukları olarak kütleleşmekte, otoyolun içine girmektedir.

Tablo 3.3.5.3. Satış mağazaları iç mekan/ cephe/ dış çevre bilgi tablosu

	İÇ MEKAN	CEPHE	DIŞ ÇEVRE
ANLAM	-	Alış-veriş	-
PROGRAM	Obje satışı	Obje reklamı	Yaya ve araç trafiği
EYLEM	Durağan Yavaş Kitlesele	Durağan Yavaş Kitlesele	Hareketli Hızlı Kitlesele
KÜTLE	Yarı geçirgen doluluk	Geçirimsiz doluluk	Geçirgen boşluk

3.3.5.4. MEKAN 17 Beşiktaş / Köyiçi caddesinde kitap evi

Resim 3.3.5.4: Köyiçi caddesinde kitap evi

ANLAM: Sokak içinde bulunan kitap evi cephesi, satış amacıyla sergilenmek için şeffaf cam yüzeyler içine yerleştirilen objelerden oluşmaktadır. Cephe önünde yürümekte olan müşterilerin geçerken objeleri fark etmeleri, iç mekanda gerçekleşen alış-veriş programının anlam olarak dış çevredeki kalabalıklara ifade edildiğini göstermektedir.

PROGRAM: Pembe renk ile gösterilen cephe, kalabalıkların yürüme eylemi gerçekleştiği sürece sergileme programı bağlamında açığa çıkmakta, müşterileri mavi renkle gösterilen iç mekana yönlendirmesi amaçlanmaktadır. Başka bir deyişle alış-veriş programı cephede temsil edilerek, iç mekan ile dış çevre arasında sürdürülmektedir.

EYLEM: Dış çevrede hareketli ve hızlı olarak kalabalıkların yürüme eylemi devam ederken, iç mekanda durağan ve yavaş alış-veriş eylemi gerçekleşmekte, her iki durum birbirinden kesin sınırlarla ayrılmaktadır. Cephe içerideki eylemi anlamsal olarak iletmekte, eylem dış çevrede sürmemektedir.

KÜTLE: Cephe ile kentlinin aralarındaki yakın mesafe, cephenin kütleleşmesine engel olmaktadır. Cephe anlam ileten bir yüzeydir. (bkz.Resim: 3.3.5.4, bkz.tablo: 3.3.5.4.)

Tablo 3.3.5.4: Kitap evi iç mekan/ cephe/ dış çevre bilgi tablosu

	İÇ MEKAN	CEPHE	DIŞ ÇEVRE
ANLAM	-	Alış-veriş	-
PROGRAM	Obje satışı	Obje sergisi	Yaya trafiği
EYLEM	Durağan Yavaş Kitlesele	Durağan Yavaş Kitlesele	Hareketli Hızlı Kitlesele
KÜTLE	Geçirimsiz doluluk	Yarı geçirgen doluluk	Geçirgen boşluk

3.3.6. İÇ MEKANIN ANLAM BAĞLAMINDA DIŞ ÇEVREDE KOPMASI

3.3.6.1. MEKAN 18 Beşiktaş / İhlamurdere caddesinde halı mağazası

Resim 3.3.6.1: Eski Türk evi görünümüne sahip halı mağazası

ANLAM: Cephe, halı satış programının gerçekleştiği iç mekan ile araçların duraksayarak hareket ettikleri ve kentlinin kalabalıklar halinde yürüdüğü iki farklı durum arasında bir sınır oluşturmaktadır. Cepheye eski Türk evini hatırlatan bir imge anlam olarak iletilmektedir.

PROGRAM: Kentlinin dolaştığı zemin katta cephe dönüşmekte, tamamen şeffaflaşarak iç mekandaki programın dış çevreden algılanması sağlanmaktadır.

EYLEM: Dış çevrede hareketli ve hızlı olarak, kalabalıklar yürüme eylemi gerçekleştirmektedir. İç mekanda halılar sergilenmekte, durağan ve yavaş olarak alış-veriş yapılmaktadır. Zemin katta şeffaflaşan cephe ile iç mekandaki eylem dış çevreye anlam olarak iletilmektedir.

KÜTLE: Cadde boşluğunda fiziksel olarak doluluk oluşturan mağaza binası her iki sokakta devam ederek üçüncü boyutta hacim kazanmakta, renk ve büyüklük bağlamında dış çevreden farklılaşmakta, kütleleşmektedir. (bkz.Resim: 3.3.6.1, bkz.tablo: 3.3.6.1.)

Tablo 3.3.6.1: Halı mağazası iç mekan/ cephe/ dış çevre bilgi tablosu

	İÇ MEKAN	CEPHE	DIŞ ÇEVRE
ANLAM	-	Eski Türk evi	-
PROGRAM	Alış-veriş	Objektif sergisi	Yaya ve araç trafiği
EYLEM	Durağan Yavaş Bireysel	Durağan Yavaş Kitlesele	Hareketli Hızlı Kitlesele
KÜTLE	Yarı geçirgen doluluk	Geçirgen doluluk	Geçirgen boşluk

3.3.6.2. MEKAN 19 Üsküdar / Ortaçağ yapısını hatırlatan market

Şekil 3.3.6.2: Ortaçağ yapısını hatırlatan market

ANLAM: Gün boyunca kentlinin yürüdükleri sokakta bulunan yapının cephesi, müşteri kalabalığının iç mekanda alış-veriş programını gerçekleştirmesi amacıyla tasarımılandığı bir yüzeydir. Dış çevrede ise aynı cephe, pembe renkli çerçevede gösterilen ortaçağ yapısını hatırlatmaktadır.

PROGRAM: Kentlinin dolaştığı sokakta mavi renkle gösterilen fiziksel olarak geçirimsiz cephe, üzerine yerleştirilen afişler ve reklam tabelası ile dönüşmekte, iç mekandaki alış-veriş programının dış çevreden algılanması sağlanmaktadır.

EYLEM: Dış çevrede hareketli ve hızlı olarak, kalabalıklar yürüme eylemi gerçekleştirmektedir. İç mekanda satış ürünleri bulunmakta, durağan ve yavaş olarak alış-veriş yapılmaktadır. Cephede ürün tanıtım afişi gibi objeler kullanılmasıyla, iç mekandaki eylem dış çevreye anlam olarak iletilmektedir.

KÜTLE: Sokak boşluğunda fiziksel doluluk oluşturan cephe, şekil bağlamında anıtsal bir büyüklük olarak dış çevreden farklılaşmakta, kütleleşmektedir. (bkz.Resim: 3.3.6.2, bkz.tablo: 3.3.6.2.)

Tablo 3.3.6.2: Market iç mekan/ cephe/ dış çevre bilgi tablosu

	İÇ MEKAN	CEPHE	DIŞ ÇEVRE
ANLAM	-	Kilisede İbadet etme	-
PROGRAM	Alış-veriş	Ürün reklamı Giriş/çıkış	Yaya ve araç trafiği
EYLEM	Durağan Yavaş Kitlesele	Durağan Yavaş Kitlesele	Hareketli Hızlı Kitlesele
KÜTLE	Geçirimsiz doluluk	Yarı geçirgen doluluk	Geçirgen boşluk

3.3.7. DÜŞEYDE PROGRAM BAĞLAMINDA FARKLILAŞAN İÇ MEKANIN, DIŞ ÇEVREDE ANLAM BAĞLAMINDA SÜRDÜRÜLMESİ

3.3.7.1. MEKAN 20 Nişantaşı / Teşvikiye yokuşunda cami ve dükkanlar

Resim 3.3.7.1: Teşvikiye yokuşunda cami ve dükkanlar

ANLAM: Sokağa sınır oluşturan cami cephesi, araçların ve kalabalıkların oluşturduğu dış çevrede, iç mekanda gerçekleştirilen ibadet etme programının anlam olarak ifade edildiği bir yüzeydir. Bu anlamla birlikte, kentlinin dolaştığı zemin katta cephe dönüşmekte, eklenen tabelalar ile dükkan olarak kullanılan iç mekanlardaki alış-veriş programı anlam olarak ifade edilmektedir.

PROGRAM: Düşeydeki iç mekanlar, fiziksel olarak tek bir bütün cephenin program olarak farklılaşması bağlamında oluşmaktadır. Kalabalıklar, pembe renkle gösterilen cepheden alış-veriş programının gerçekleştirildiği iç mekana girerken; mavi renkle gösterilen cepheden ibadet edilen iç mekana girmektedirler.

EYLEM: Kalabalıkların hızlı ve hareketli olarak yürüme eylemini gerçekleştirdikleri dış çevrede bulunan cami ve dükkan cephesi, sokaktaki kalabalıklar içinden farklı insan gruplarına yönelik ibadet etme ve alış-veriş eylemi bağlamında oluşturulan mekanlardır. (bkz.Resim: 3.3.7.1)

KÜTLE: Cami cephesi, sokaktaki boşlukta şekil ve büyüklük bağlamında üçüncü boyutta doluluk olarak hacim kazanarak kütleleşmekte, dükkan cephesi, kütle oluşturmadan yarı geçirgen olarak mekanlaşmaktadır. (bkz.tablo: 3.3.7.1)

Tablo 3.3.7.1: Cami ve dükkanlar iç mekan/ cephe/ dış çevre bilgi tablosu

	İÇ MEKAN	CEPHE	DIŞ ÇEVRE
ANLAM	-	Camide ibadet etme Ticaret	-
PROGRAM	İbadet etme Alış-veriş	Giriş/çıkış	Yaya ve araç trafiği
EYLEM	Durağan Yavaş Kitlesele	Durağan Yavaş Kitlesele	Hareketli Hızlı Kitlesele
KÜTLE	Geçirimsiz doluluk	Yarı geçirgen doluluk	Geçirgen boşluk

3.3.7.2. MEKAN 21 Beyoğlu / İstiklal caddesinde AFM binası

Resim 3.3.7.2: İstiklal caddesinde AFM binası

ANLAM: AFM binasının cephesinin sinema tabelası ve afişlerden oluşturulmasıyla, dış çevrede yürüyen yoğun kalabalığa, iç mekanda gerçekleşen film izleme programı anlam olarak ifade edilmektedir. Aynı cephe, üzerine açılan büyük boyutta mekansal bir boşluk ve tabela ile kafe yüzeyi olarak da kullanılmaktadır. Başka bir deyişle, iç mekanda gerçekleşen sinema programıyla birlikte yemek yeme programıda, anlam olarak cephede sürdürülmektedir. (bkz.Resim: 3.3.7.2)

PROGRAM: AFM binasının cephesi fiziksel olarak tek bir bütünün, program olarak farklılaşmasıyla oluşmaktadır. Mavi renkle gösterilen cepheler, afişler üzerinden sinema programının tanıtımıyla iç mekana dönüşürken, pembe renkle gösterilen cephe, cadde üzerinde oturarak yemek yeme programının gerçekleştirilmesiyle iç mekana dönüşmektedir. (bkz.tablo: 3.3.7.2)

EYLEM: Dış çevrede gün boyunca hareketli ve hızlı olarak kalabalıkların yürüme eylemi devam ederken, düşeydeki cepheler ardındaki iç mekanlarda durağan ve yavaş olarak film izleme ve yeme/içme eylemi gerçekleşmektedir. Her iki eylem cephe üzerinde birbirinden kesin sınırlarla ayrılmaktadır.

KÜTLE: Sinema salonunun cephesi, iç mekanın gürültülü dış çevreden izole edilmesiyle, geçirimsiz bir doluluk olarak kütleleşirken; kafe cephesi, dış çevredeki kalabalıklara iletilen anlam bağlamında yarı geçirgen olarak mekanlaşmaktadır.

Tablo 3.3.7.2: AFM sineması iç mekan/ cephe/ dış çevre bilgi tablosu

	İÇ MEKAN	CEPHE	DIŞ ÇEVRE
ANLAM	-	Sinema / Kafe	-
PROGRAM	Film izleme Yeme/içme	Film reklamı Giriş/çıkış	Yaya trafiği
EYLEM	Durağan Yavaş Kitlesele	Durağan Yavaş Kitlesele	Hareketli Hızlı Kitlesele
KÜTLE	Geçirimsiz doluluk	Yarı geçirgen doluluk	Geçirgen boşluk

3.3.8. İÇ MEKANIN KÜTLE BAĞLAMINDA DIŞ ÇEVREDE SÜRDÜRÜLMESİ

3.3.8.1. MEKAN 22 Levent / Metrocity alışveriş merkezi

Resim 3.3.8.1: Metrocity alışveriş merkezi

ANLAM: Dış çevredeki Metrocity alışveriş merkezine uzak mesafeden bakıldığında, kentte büyük ölçekli bir kütle olarak kentliye yön göstermektedir. Cephe üzerinde herhangi bir anlama gönderme yapılmaksızın, iç mekanda barınma programı gerçekleştirilerek caddeye sınır oluşturulmaktadır. Zemindeki yatay cephe üzerine yerleştirilen reklam tabelaları ile iç mekandaki mağazalarda gerçekleştirilen alış-veriş programı, anlam olarak dış çevredeki kentli kalabalığına ifade edilmektedir.

PROGRAM: Dış çevrede gökyüzüne doğru yükselen pembe renkle gösterilen cephe, barınma programı bağlamında iç mekana dönüşmektedir. Binanın cadde seviyesinde yer alan ve dış çevredeki kalabalıkların davet edildiği mavi renkle gösterilen cephede ise alış-veriş ve metro ulaşım programlarına iç mekan oluşturulmaktadır.

EYLEM: Cadde boyunca hareketli ve hızlı olarak araç kalabalığıyla ulaşım eylemi yapılırken, dış çevredeki zemin boşluğunu dolduran mavi renkle gösterilen cephe, kalabalıkların giriş kapısından geçerek alış-veriş eylemini gerçekleştirdikleri yatay eksenindeki iç mekandır. Mavi renkle gösterilen cephe ise, barınma eyleminin yatay eksenindeki iç mekandan kesin sınırlarla ayrıldığı düşey eksenindeki iç mekandır. (bkz.Resim: 3.3.8.1, bkz.tablo: 3.3.8.1)

KÜTLE: Uzaktan algılanan cephe, kentin okunmasında bir referans noktası oluşturmaktadır. Zeminde bulunan cephe, geometrik formlar bağlamında kütleleşmektedir.

Tablo 3.3.8.2. Metrocity iç mekan/ cephe/ dış çevre bilgi tablosu

	İÇ MEKAN	CEPHE	DIŞ ÇEVRE
ANLAM	-	Alış-veriş / Barınma	-
PROGRAM	Alış-veriş / Metro ulaşımı / Konut yaşamı	Ürün reklamı	Yaya ve araç trafiği
EYLEM	Durağan Yavaş Kitlesele	Durağan Yavaş Kitlesele	Hareketli Hızlı Kitlesele
KÜTLE	Yarı geçirgen doluluk	Geçirimsiz doluluk	Geçirgen boşluk

4. SONUÇ

Araştırma sonucu elde edilen bilgi, aşağıdaki durumları göstermektedir.

İç mekan, cephe, dış çevre birbirlerinden farklı durumlardır. Tek tek bakıldığında tablolarda açığa çıkmış olan “anlam”, “program”, “eylem” ve “kütle” başlıkları altında yapılan yorumlar, birbirleri ile paralel bulunmamaktadır. Başka bir deyişle örneğin “program”, iç mekanda, cephede ve dış çevrede birbirinden tamamen farklı eylemleri içermekte, “eylem”, “anlam” ve “kütle” her üç durumda farklı yapılara sahip olabilmektedirler.

Kentteki iç mekanlar birbirlerinden farklı durumlardır. Tüm tablolar birbirleriyle karşılaştırıldığında iç mekanlar; “anlam”, “program”, “eylem” ve “kütle” bağlamında birbirlerinden farklı özelliklere sahip olabilmektedirler.

Kentteki cepheler birbirlerinden farklı durumlardır. Tüm tablolar birbirleriyle karşılaştırıldığında cepheler; “anlam”, “program”, “eylem” ve “kütle” bağlamında birbirlerinden farklı özelliklere sahip olabilmektedirler.

Kentteki dış çevreler birbirlerinden farklı durumlardır. Tüm tablolar birbirleriyle karşılaştırıldığında “mekan”lar “anlam”, “program”, “eylem” ve “kütle” bağlamında birbirlerinden farklı özelliklere sahip olabilmektedirler.

Kentteki mekanlar geçicidir. Kentteki mekanlar var olan kentsel dinamikler bağlamında oluşturulduğundan, dinamiklerin değişmesi durumunda değişeceği ya da yok olacağı düşünülmektedir. Kentlinin kentteki akışlarına göre oluşturulan mekanlar, akışların yönünü ya da biçiminin değişmesi ile değişip dönüşecektir.

Kentteki mekanlar kentli tarafından ya da kentlinin eylemleri ve hareketleri bağlamında üretilmektedir. “Anlam”, “program”, “eylem” ve “kütle” başlıkları ile tanımlanan mekanın yapısal özellikleri, tamamen kentlinin gündelik yaşamından alınmış bilginin sınıflandırılması sonucu elde edilmektedir. Başka bir deyişle, kentlinin gündelik yaşamı mekanı üretmektedir.

Kentteki iç mekanlar, dış çevre ile kopuş, süreklilik ve yeniden üretim bağlamlarında ilişkilendirilmektedir. Yapılan çalışma bağlamında açığa çıkmaktadır ki cepheler, iç mekan ile dış çevre arasındaki eylemsel, anlamsal, programsal ve

kütlesel sürekliliği, kopukluğu ya da her iki mekandan bağımsız yeni bir iç mekanın gelişimini içermektedir.

Kentteki cepheler üzerinden; “anlam”, “program”, “eylem” ve “kütle” bağlamında mekan oluşturulmaktadır. İstanbul’daki cepheler incelendiğinde iç mekanın ya da herhangi bir anlamın dış çevrede temsil edilmesinin yanında, kendisine ait “program”, “eylem” ve “kütle”nin barındırıldığı gözlemlenmektedir.

SONSÖZ

Olayları görünür kılarak yüzyıllarca kentlinin kaçamadığı, mimarlığın söylemini dışa vuran cepheler üzerinde, kente ve kentliye ait birçok bilgi barındırılmaktadır. Mimarlık alanının gelişme aşamasında, programları bedeninde taşıyan, iç mekanı dış çevreden sınır olarak ayıran cephenin günümüzde nasıl bir yapıya sahip olduğunun araştırılması vazgeçilmez görünmektedir. Çeşitli programların ve insan gruplarının birbirlerini dönüştürmeden yan yana üst üste durmasının koşulları, mimarlığın mekan sorunsalı bağlamında yeni olanı açığa çıkartmasında önemli bilgi niteliği taşımaktadır.

Cephe, antik dönemden günümüze kadar yalnızca belirli anlamların iletilmesi için araç olarak kullanılan bir ön yüz değil, aynı zamanda “eylem”, “program” ve “kütle” bağlamında kendisine ait yapısı olan bir mekandır.

Cephe kent ile bina arasında bir bölgedir. Bu bölge, binanın iç mekanı ile kentin sokakları arasındaki ilişkiyi belirler ya da belirlenir. Başka bir deyişle iç mekan/ cephe/ dış çevre geçicidir, birbirlerine ve zamana göre değişirler. Cephe, mimari tasarım alanında donmuş tek bir durum değildir. Mimari ürünün kentte bulunduğu yere bağlı olarak anlamı ve biçimi değişmektedir, o yerdeki iç mekan ile dış çevreye ait “anlam”, “program”, “eylem” ve “kütle”nin değişmesiyle cephe de dönüşmektedir. Artık cephe bir iç mekanın dış çevrede ki yüzeyi değil, iç mekan ile dış çevre arasında bir bölgedir. Cephe iç mekan ile dış çevreye bağlı olarak değişen, ama kendi başına bir yapısı olan bir durumdur. Geçmişte cepheler iç mekana ya da dış çevreye ait yapı elemanları iken günümüzde kendi başına mekana bile dönüşebilen, iç mekan ile dış çevre arasında ayrı bir yapı haline gelmişlerdir. Bu durum mekanın üretilmesinde kullanılabilecek bilgiyi açığa çıkartmaktadır.

KAYNAKLAR

- Baudrillard, J.**, 1991. *Sessiz Yiğınların Gölgesinde ya da Toplumsalın sonu*, Çev. O.Adanır. İstanbul: Ayrıntı Yayınevi, 17-18.
- Boissiere, O.**, 1993. *Jean Nouvel: Jean Nouvel, Emanuel Cattani und Partner*. Zurich: Studio Paperback, 141-143.
- Colquhoun, A.**, 1990. Mimari Eleştiri Yazıları, Ali Cengizhan, Maya Matbaacılık Yayıncılık Ltd. Şti., Ankara, 17, 45, 47.
- Conrads, U.**, 2001. *20. Yüzyıl Mimarisinde Program ve Manifestolar*. Çev. Sevinç Yavuz. 2. baskı İstanbul Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı Yayınları, 83-84.
- De Certeau, M.**, 1988. *The Practice of Everday Life.*, Los Angeles, and California:University of California Pres, 97.
- Frampton, K.**, 1980. *Studies in Tectonic Culture: Poetics of Construction in Nineteenth and Twentieth Century Architecture*. Cambridge, Mass: The MIT Press., 43.
- Ford, E.**, 1990. *The details of Modern Architecture*. Cambridge, The MIT Pres, 251.
- Gropius , W.**, 1970. *Programs and Manifestoes on 20th Century Architecture*. London: Cambridge, Mass., 95.
- Gropius, W.**, 1978. *Principles of Bauhaus Production*. London: Cambridge, Mass., 205-206.
- Guiton, j.**, 1981. *The ideas of Le Corbusier, on Architecture and Urban Planning*. Newyork, 53.
- Heidegger, M.**, 1947. *Critique of Everyday Life*, Vol. 1: Introduction, Trans. J. Moore. London, England: Verso, 32.
- Jencks, C.**, 1988. *Architecture Today*. London: Academy Group, 84-96-193.
- Keleş, R.**, 1990, Kentleşme Politikası, İmge Kitabevi Yayınları, Özkan Matbaacılık Ltd. Şti., Ankara, 20-21.
- Kruft, H.W.**, 1994. *A History of Architectural Theory: From Vitruvius to the present*, (Trans. R. Taylor, E. Callender and A. Wood), Zwemmer, London, USA, 23, 275, 610, 613.
- Koolhaas, R.**, 2000. *Çağdaş Dünya Mimarları 13*. İstanbul: Boyut Yayınları, 66-67.
- Larousse**, 1986. Hippodamus'un Eski Yunan Kenti Milet'in Kuzey Liman Kesimi Kent Fotoğrafi. İstanbul: Gelişim Yayınları, 12638.
- Le Corbusier**, 1927. *Towards A New Architecture*. London: The Architectural Pres, 31.
- Lefebvre, H.**, 1991, *The Production of Space*, (Trans. D. N. Smith), Blackwell Publishers, London, England, 53,54.

- Özer, B.**, 1986. *Yorumlar, Resim, Heykel, Mimarlık*. İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi Yayını, 148.
- Robins, K.**, 1999. *İmaj: Görmenin Kültür ve Politikası*. Çev. Nurçay Türkoğlu. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, Mar Matbaacılık Sanatları Ltd.Şti, 22-23.
- Rossi, A.**, 1982. *The Architecture of the City*, The MIT Pres: London, 35.
- Roth, M. L.**, 2000. *Mimarlığın Öyküsü*. Çev. Ergün Akça. İstanbul: Kabcacı Yayınevi, 675.
- Rowland, K.**, 1973. *A History of the Modern Movement*. New York, 124.
- Tschumi, B.**, 2000. *Çağdaş Dünya Mimarları 1*. İstanbul: Boyut Yayınları, 98-99.
- Tschumi, B.**, 1994. *Architecture and Disjunction*, The MIT Pres, London, England, 27-30, 49, 69, 219.
- Venturi, R.**, 1993. *Las Vegas'ın Öğrettikleri*. (Çev. Serpil Merzi Özaloğlu) İstanbul: Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı Yayınları., 14-80.
- Wycherley, R.E.**, 1993. *Antik Çağda Kentler Nasıl Kuruldu*. Çev. Nur Nirven. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 7-8.
- Fagus Fabrika Binası. 6 Şubat 2006 <<http://www.Fagus-grapius.com/>>
- Seagram Binası. 10 Şubat 2006 <<http://www.Greatbuildings.com/>>
- Sidney Opera Binası. 12 Şubat 2006 <<http://www.Greatbuildings.com/>>
- Einstein Kulesi. 7 Mart 2006 <<http://www. arcpedia.com/>>
- Las Vegas. 9 Mart 2006 <<http://www. paradoxplace.com/>>
- Caesars palace. 9 Mart 2006 <<http://www. paradoxplace.com/>>

ÖZGEÇMİŞ

Ozan Bayraktutan, 1980 yılında İstanbul'da doğdu. Lisans öncesi eğitiminde, ilköğretimi 1991 yılında Özel Işık Lisesi'nde tamamladıktan sonra, ortaöğretimi Özel Bigi lisesinde ve lise eğitimini Beşiktaş Lisesinde tamamladı. Lisans eğitimine 1999 yılında İstanbul Kültür Üniversitesi'nde mimarlık bölümünde başladı ve eğitimi sırasında iki ayrı mimarlık bürosunda stajyer mimar olarak çalıştı. 2002 yılında lisans eğitimini tamamladıktan sonra, yüksek lisans eğitimine 2003 yılında İstanbul Kültür Üniversitesi'nde devam etti. Halen özel bir mimarlık bürosunda, proje mimarı olarak görev almaktadır.